

Óvodapedagógusok és óvodapedagógus hallgatók pályamotivációja

2014.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	6
2. Elméleti háttér	7
2.1. Pályaválasztás, pályakép	7
2.2. A pedagógusképzés és pedagóguspálya sajátosságai	9
2.3. A pedagógus pályát választók számának alakulása.....	12
3. Módszerek	17
3.1. A kutatás célja.....	17
3.2. Hipotézisek.....	17
3.3. Minta és adatfelvétel	17
3.4. Mérőeszköz	18
3.5. Adatelemzési eljárások.....	22
4. Eredmények és értelmezésük	23
4.1. A pályaválasztást befolyásoló tényezők	23
4.1.1. Intézményválasztás és tanulmányok	23
4.2. A pályaválasztást befolyásoló motivációs tényezők.....	25
4.2.1. A hallgatók pályaválasztását befolyásoló tényezők	25
4.2.2. A gyakorló óvodapedagógusok pályaválasztását befolyásoló tényezők	26
4.2.3. A hallgatók és az óvodapedagógusok pályaválasztási motivációjának összehasonlítása	27
4.3. A gyakorló óvodapedagógusok jelenlegi pályamotivációjára vonatkozó eredmények.....	27
4.4. Az óvodapedagógusok pályaválasztási- és jelenlegi pályamotivációjának összehasonlítása	28
4.5. Az óvodapedagógus hallgatók pályaképe és jövőképe	29
4.6. Az óvodapedagógusok pályaképe és jövőképe	30
4.7. A hallgatók és az óvodapedagógusok pályaképének összehasonlítása	31
4.8. Összefüggés vizsgálatok	31
4.8.1. Az óvodapedagógus hallgatók pályaválasztási motivációjára vonatkozó összefüggés vizsgálatok.....	31
4.8.2. Az óvodapedagógus hallgatók pályaképére vonatkozó összefüggés vizsgálatok	32
4.8.3. A pedagógusok pályaválasztási motivációjára vonatkozó összefüggés vizsgálatok.....	33
4.8.4. A pedagógusok jelenlegi pályamotivációjára vonatkozó összefüggés vizsgálatok.....	34
4.8.5. A pedagógusok pályaképére vonatkozó összefüggés vizsgálatok.....	35

4.9. Eredmények diszkussziója	36
4.9.1. Hipotézisek igazolása.....	36
4.9.2. Eredmények összefoglalása, következtetések	36
5. Összegzés	40
Irodalom	42
Melléklet.....	46
1. számú melléklet.....	47
2. számú melléklet.....	51

Ábrák jegyzéke

1. ábra. Pedagógus képzési területre jelentkezők és felvettek száma 2001-2014 között (felvi.hu alapján)	13
2. ábra. Tanító és óvodapedagógus szakra jelentkezők számának alakulása 2001-2014 között (felvi.hu alapján)	14
3. ábra. Tanító és óvodapedagógus szakra felvettek számának alakulása 2001-2014 között (felvi.hu alapján)	15
4. ábra. Főállású óvodapedagógusok száma 2001-2013 között	16

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat. A hallgatók megoszlása intézmények szerint.....	17
2. táblázat. Óvodapedagógusok lakóhely szerinti eloszlása.....	18
3. táblázat. Pályaválasztási motiváció skála.....	19
4. táblázat. Hallgatói kérdőív skáláinak reliabilitása.....	19
5. táblázat. Faktoranalízis eredménye a pályaválasztási motiváció skálán (hallgatók).....	20
6. táblázat. Pedagógus kérdőív skáláinak reliabilitása	21
7. táblázat. Faktoranalízis eredménye a pályaválasztási motiváció skálán (pedagógusok)	21
8. táblázat. Faktoranalízis eredménye a jelenlegi pályamotiváció skálán (pedagógusok)	21
9. táblázat. Hallgatók és pedagógusok intézményválasztásának oka.....	23
10. táblázat. A hallgatók pályaválasztását befolyásoló tényezők	25
11. táblázat. A pedagógusok pályaválasztását befolyásoló tényezők	26
12. táblázat. A pedagógusok jelenlegi pályamotivációját befolyásoló tényezők	28
13. táblázat. Az óvodapedagógus hallgatók pályaképe	29
14. táblázat. A pedagógusok pályaképe.....	30

1. Bevezetés

Az intézményes oktatás-nevelés minden életkori szinten jelentősen képes befolyásolni az egyén fejlődését. Az utóbbi évek során a koragyermekkor szerepének fontossága a figyelem középpontjába került (Nagy, 2008). Számos kutatás bizonyította, hogy a 0-6 évig tartó időszak meghatározó jelentőségű a gyermekek fejlődése szempontjából, hiszen ebben időszakban kezdenek kialakulni az alapvető szellemi, érzelmi és szociális készségek, melyek az iskolai sikerességet meghatározzák és később nehezen pótolhatóak (Herczog, 2008; Mofrad 2012; UNESCO, 2007). Ebben kezdetben a családi, majd ezt kiegészítve az intézményes nevelés is kiemelt szerepet játszik. A családi neveléssel ellentétben az intézményes oktatás-nevelés meghatározott cél és tartalom mentén valósul meg, melyet a pedagógusok - mint a folyamatok aktív irányítói és résztvevői - tudásukkal, attitűdjükkel, személyiségükkel jelentősen befolyásolnak (Celiköz, 2009). Tehát a pedagógushivatás - mint a segítőszakmák egyike - komoly felelősséget, elhivatottságot és felkészültséget kíván a pályán lévőkől.

Egy oktatási rendszer minősége jelentősen függ a pedagógusok szakértelmétől (Mourshed, Chijioke, és Barber, 2010; UNESCO, 2014). Ennek ellenére többnyire alacsony presztízs és alacsony anyagi megbecsülés társul a magas szakmai elvárásokhoz (Herczog, 2008; Varga, 2013), holott a gyermekek fejlődését és teljesítményét - az oktatáspolitikai döntésektől független tényezőkön túl - elsősorban a pedagógusok munkája határozza meg (Sági és Varga, 2011; Teachers Matter, 2005). Számos európai országban folyamatosan, csökken a pedagógus pályára jelentkezők száma és növekszik a pályát elhagyók köre, melynek következménye lehet, hogy a pályán maradó pedagógusok elhivatottsága és motiváltsága is csökken (Johnson és Birkeland, 2003; Richardson és Watt, 2006; Teachers Matter, 2005). Az utóbbi évek magyarországi felvételi statisztikáiból kiderül, hogy a koragyermekkor pedagógusjelöltjei igen alacsony pontszámmal jutnak be a felsőoktatásba (felvi.hu). Az adatok azonban az óvodapedagógus szak egyre növekvő népszerűségét is jelzik. Arról azonban nincs mély ismeretünk, hogy milyen tényezők motiválják a diákokat az óvodapedagógus szak választásában, illetve hogyan vélekednek e pályáról a felvételt nyert hallgatók és a már pályán lévő pedagógusok, holott a pályaválasztást és pályán maradást motiváló tényezők ismerete elengedhetetlen annak érdekében, hogy jól képzett, elhivatott, minőségi szakemberek segítsék a gyermekek fejlődését (Torquati, Raikes és Huddleston-Casas, 2007). Ezért kutatásunk célja felmérni az óvodapedagógusok és e képzést választó óvodapedagógus hallgatók pályára iránti motivációját. Kutatásunk során összehasonlítjuk a hallgatók és a pályán lévő óvodapedagógusok motivációját, pályaképét, jövőképét.

2. Elméleti háttér

2.1. Pályaválasztás, pályakép

Di Blasio (2010) szerint a pályaválasztás olyan döntés, mely magában hordozza az egyén élettörténetét és e választás célja a létfenntartás biztosítása. A pályaválasztásnak az egyéni és társadalmi aspektusa szorosan összekapcsolódik, ebből adódik a pályaválasztás komplex jellege. A pályaválasztás folyamatában az egyén kiválasztja azt a tevékenységet, illetve a tevékenységhez kötődő képzést, melyhez adottságai és lehetőségei illeszkednek. A pályaválasztást leginkább befolyásoló tényezők *Ritoók* (2008) szerint a szociális dimenzióba tartozó predikátor faktorok közül kerülnek ki, mint pl. a szocializáltság, érzelmi harmónia, család, motiváció és szociabilitás.

A pedagóguspálya választása *Varga* (2007) szerint egy több fázisú folyamat eredménye, melynek legfontosabb állomásai közé a pedagógusképzés választása, a pályán való elhelyezkedés és pályán maradásról való döntés sorolható. A fiatal pedagógus jelöltek pályamotivációját, olyan külső és belső integratív erők határozzák meg, mint az önismeret, gyermekkor megítélése, anya-gyermek kapcsolat, valamint cél- és jövőorientáltság. A pedagóguspálya választásában a külső-, belső- és altruista jellegű motivációk egyaránt meghatározóak (*Watt, Richardson, Klusmann, Kulter, Beyer, Trautwein és Baumert*, 2012). Altruista jellegű motiváció, hogy a pedagógus munkája társadalmilag fontos feladat, mely során a gyermek segítése és törődése iránti vágy is kielégül (*Thomson, Turner és Niefert*, 2012). Belső motivációs erők közé sorolják a munka, mint tevékenység ösztönző szerepét, illetve az oktatói tantárgy iránti érdeklődést (*Fokkens-B Bruinsma és Canrinus*, 2014). Külső motivációs erőnek a munkával járó előnyök tekinthetők, mint a hosszú szabadság vagy a fizetés (*Rinke*, 2008; *Roness és Smith*, 2010). Az egyéni képességek, értékek, érdekek és környezeti hatások mellett a politikai döntések, munkaerőpiaci lehetőségek és a közvélemény is hatással vannak a pályaválasztásra (*Kılınc, Richardson és Watt*, 2012; *Watt és Richardson*, 2008). További meghatározó faktorok lehetnek a személyes fejlődés vagy továbbtanulás iránti vágy és egy stabil munkahelyen való elhelyezkedés iránti igény (*Wosnitza, Helker és Lohbeck*, 2014). *Chrappán* (2010) eredményei szerint a pedagóguspályát választók körében meghatározó motívum a gyermekek iránt érzett szeretet, a tanítás szeretete és a hivatástudat. A 15 éve pályán lévők körében azonban, már olyan motívumok válnak dominánssá, mint a munka és magánélet egyensúlya vagy a munkaszervezés rugalmassága. Nemzetközi kutatások eredményei szerint a pedagógusok pályaválasztását leginkább meghatározó hajtóerő belső és altruista jellegű motivációnak tekinthető (*Mansfield és Beltman*, 2014). Ilyen meghatározó

hajtóerő a gyermekek szeretete, az intellektuális kiteljesedés iránti vágy, valamint, hogy társadalmilag hasznosnak tekinthető tevékenységet végezzenek. Ausztrál pedagógusokat vizsgálva *Sinclair* (2008) azt találta, hogy szignifikánsan több személy pályaválasztását belső motivációs erők határozták meg. Hasonlóan alakultak a szingapúri pedagógusok körében végzett kutatási eredmények, ahol a belső motivációs erőt, szorosan követték az altruista jellegű motivációk (*Chong és Low*, 2009). Német nyelvterületeken végzett vizsgálatok szerint a pedagógushivatást választó fiatalok döntését az oktatás-nevelés és a szaktárgy iránti érdeklődés, az egyéni meggyőződések és képességek, hasznosság érzése nagyobb arányban befolyásolták, mint a társadalmi hatások szerepe vagy egy felsőoktatási képzés nehézségi szintje (*Paulick, Retelsdorf és Möller*, 2013). *Hajdú* (2001) magyar tanárjelöltek, pályaválasztási és a pedagóguspálya iránti motivációját vizsgálta elsőéves és végzős hallgatók között. Eredményei szerint mind az elsőéves, mind a végzős hallgatók tekintetében alapvetően olyan belső motivációs tényezők a jellemzőek, mint a gyermekek iránti szeretet, a szaktárgy iránti szeretet, illetve a gyermekek ragaszkodásának motiváló ereje. Szintén gyakran megjelenő motívum a mások segítségének lehetősége vagy a hivatástudat érzése. A kevésbé jellemző motívumok a külső hajtóerők közül kerülnek ki. A szülők, tanárok, barátok befolyásoló ereje igen csekély a képzés választásában. A vizsgálatban feltárt motívumok közül a legkevésbé befolyásolta a hallgatók pályaválasztását a biztos anyagi megélhetés lehetősége, a pálya társadalmi megbecsültsége, illetve a pedagógus pálya kevésbé kötött munkaideje.

Watt, Richardson és Tysvaer (2007) a pedagógus szakmát választókat három különböző csoportokra osztották fel. Az első csoportot az erősen elkötelezett kitartók alkotják, akik vezetői törekvésekkel rendelkeznek, életüket a tanításnak szentelik, melynek erős belső motiváció a hajtóereje. A második csoportba sorolják az erősen elkötelezett pályaváltókat, akik a tanári pályát csak lépcsőfoknak tartják, melyen nem terveznek 3-5 évnél tovább maradni. A harmadik csoportba a kevésbé elkötelezett nem kitartó pedagógusokat sorolják, akik elégedetlenek a pályát övező környezettel és az őket ért negatív tapasztalatok miatt nem kívánnak a pályán maradni. *Fáyiné* (2011) szerint a pedagógus hivatástudat a pályán eltöltött évek során interiorizálódik, melynek fejlődését befolyásolja a pályaválasztás során az önismeret és a pályaismeret erőssége. Tehát minél inkább tisztában van az egyén személyiségének összetevőivel, illetve a pálya jellemzőivel, később annál inkább képes munkáját hivatásnak tekinteni, a pedagógusszereppel azonosulni.

Varga (2007) szerint a pedagógus kiválasztódás folyamatának állomásain negatív önszelekciós hatás figyelhető meg. Eredményei szerint azok jelentkeznek főiskolai

pedagógusképzésre, akik gyengébb képességekkel rendelkeznek és ez a tendencia a pályán való elhelyezkedés és a pályán maradás folyamatában is folytatódik. *Coolahan* (2002) szerint gondosabb szelekcióra lenne szükség a pedagógus kiválasztódás folyamatában. Kiváló példaként szolgálnak erre olyan országok, mint Finnország, Skócia vagy Izland, ahol magas a pedagógusok társadalmi státusza, így a pedagógusnak jelentkező fiatalok minősége is jó. Sok országban azonban a pedagógus karrier nem vonzó a jól teljesítő fiatalok számára. Jellemző, hogy a friss diplomás pedagógusoknak csak egy kisebb hányada kezd a pályán dolgozni a tanulmányok befejezése után, illetve közülük sokan elhagyják a pályát finanszírozási vagy szakmai okok miatt (*Sió*, 2009). A legtöbb pályaelhagyó, olyan pedagógus szakemberekből tevődik össze, akik a pedagógus szektoron kívül is képesek érvényesülni szaktudásukkal, így számottevően kevesebb az óvodapedagógusok vagy kisgyermeknevelők pályaelhagyási döntése (*Torquati, Raikes és Huddleston-Casas*, 2007). Ez szerepet játszhat abban, hogy a tanárokhoz, tanítókhöz képest kevesebb óvodapedagógus fontolgatja a pályaelhagyás lehetőségét (*Chrappán*, 2010).

N. Kollár (2011) gyakorló pedagógusok és pedagógus jelöltek pályaképét pályával kapcsolatos nézeteit és a képzéssel való elégedettségüket hasonlította össze. Eredményei szerint a pályán lévő pedagógusok és a frissen végzett pedagógusjelöltek hasonlóan ítélik meg a pedagógus pálya fő feladatait, tehát a végzett hallgatók a gyakorlati feladatok súlyát reálisan megítélve kezdik meg munkájukat. Különbség a tanórán kívüli szervezési feladatok, az adminisztráció fontossága és a továbbképzések jelentősége tekintetében adódott. Utóbbi feladatokat a pályakezdés előtt álló pedagógusjelöltek valamivel fontosabbnak ítélték meg. A feladatokhoz hasonlóan a pedagógushivatáshoz szükséges személyes tulajdonságok kapcsán sem tértek el jelentősen a pedagógusjelöltek és a gyakorló pedagógusok válaszai.

2.2. A pedagógusképzés és pedagóguspálya sajátosságai

A felsőoktatás bemeneti és kimeneti követelményei országonként változatos képet mutatnak, mely különbség a pedagógusképzés tekintetében sem elhanyagolható. *Rapos* (2011) ismertetése szerint, Angliában a pedagógusképzés sokszínűségéből fakadóan a bemeneti rendszer intézményenként eltérő feltételekkel fogadja a diákokat. Bizonyos formális követelmények, mint az érettségi vagy nyelvvizsga vizsgálatán túl, a pedagógiai szempontok vizsgálata is megjelenik követelményként. A felvételiző diákoknak egy bemeneti interjú során többek között motivációs indokairól, pályaképükről, pályáról alkotott személyes elképzelésükről kell beszámolni. Ezzel szemben Franciaországban a tanárképzés

megkezdéséhez mindösszesen egy érettségire van szüksége a diákoknak, hozott/szerzett pontok és felvételi nélkül iratkozhatnak be a kiválasztott egyetemre (*Felméry, 2011*). Hollandiában a pedagógusképzés *Major (2011)* tanulmánya alapján három formában valósul meg, melyek közül egyik az alapfokú oktatásra (4-12 éves gyermekek) készülő diákok 4 éves Bachelor szintű képzése alkalmazott tudományegyetemeken. A képzés megkezdéséhez általános felső középiskolai, egyetemi előkészítő középiskolai vagy szakközépiskolai végzettség szükséges. A 21. életévüket betöltött, megfelelő előképzettséggel nem rendelkező diákok felvételi elbeszélgetés alapján kerülhetnek be a képzésbe. A felvételinél tehát nincs külön szelekció. Az első év végén azonban a hallgatók tudásbázis alapú tesztet írnak, melynek bevezetése óta jelentősen megnőtt a lemorzsolódó hallgatók száma (egyes intézményekben, akár 50%). *Kálmán (2011)* Finnország pedagógusképzésének bemutatása alapján a skandináv ország tíz felsőoktatási intézményében folyik pedagógusképzés, melynek jellegzetessége, hogy mind a tanító, mind az óvodapedagógus képzés egyetemi szintű képzésnek minősül. Felvételi vizsga alapképzés előtt van, melynek sikeres teljesítése automatikus felvételt jelent a pedagógus diplomához szükséges mesterképzésre. Finnországban a pedagógusjelöltek kiválasztása több fázisú folyamat. Érettségi pontok, középiskolai bizonyítvány, iskolán kívüli tanulmányok és korábbi munkatapasztalatok alapján válogatják ki a jelentkezőket a második fordulóba. A felvételi eljárás második fordulójában a jelölt pedagógiai témájú írásbeli vizsgát tesz, iskolai szituációhoz hasonló kísérleti helyzetben vesz részt a szociális és kommunikációs képességeik felmérése érdekében, és felvételi interjún számolnak be a pálya iránti motivációjukról (*Baskan, Yıldız és Tok, 2013*). Finnországban a legerősebb szelekciós pont, tehát a felvételi.

Ladányi és Szőke (2004) ismertetése alapján a legtöbb európai országban az óvodapedagógus képzés felsőfokú jellegű és tanulmányi ideje általában három év, azonban a képzés szintje és ideje egyes országokban eltérő képet mutat. Finnországban az óvodapedagógusok képzési ideje 3-4 évig tart, a tanulmányuk befejezése után alsó egyetemi szintű diplomát szereznek. Szlovákiában az óvodapedagógusok három éves egyetemi szintű képzésben vesznek részt, míg Csehországban az óvodapedagógusok képzése középfokú oktatási intézményekben valósul meg. A képzés ideje Csehországban is három év.

Hazánkban az óvodapedagógus szak alapfokozatot adó képzés (BA) keretén belül indul, óvodapedagógus diplomát hat-, tanító diplomát nyolc félév alatt szerezhettek a hallgatók. Felvételi követelmény, hogy a szakot hirdető felsőoktatási intézmény alkalmassági vizsgáján megfeleljenek a jelentkezők, illetve pontszámuk meghaladja a központilag meghatározott, úgynevezett jogszabályi minimum ponthatárt, mely 2008-ban és 2009-ben

160, 2010-ben és 2011-ben 200, 2012 és 2013 között 240 volt. 2014-től, pedig a főiskolai és egyetemi képzésre jelentkező diákok összpontszámának meg kell haladnia a 260-as minimum pontszámot (*EduLine*, 2013). A 2008-tól bevezetett pontszámítási rendszerben elérhető maximum pontszám 480 volt, melyet 2013-tól 500 pontra emeltek. Az alkalmassági vizsgán a jelentkezőknek ének-zenei alkalmasságukat, beszédalkalmasságukat, testi- és egészségi alkalmasságukat kell bizonyítani. A képzés tartalmában pedagógiai, pszichológiai ismeretek jelennek meg, melyek a gyermek pszichés fejlődésének, szocializációjának, személyiségének fejlesztését szolgálják. Az szaktudományos, módszertani, illetve a gyakorlati képzés egyszerre valósul meg (*Juhász, Lannert, Sinka és Tót*, 2009/10).

A pedagógussá válás folyamata azonban nem kizárólag a képzés során valósul meg, *Falus* (2004) szerint a felsőoktatásba nyert felvételt megelőzően kezdődik, hiszen a leendő pedagógusok személyiségvonásai, tapasztalatai, képességei endogén módon befolyásolják az egyén pályaszocializációját. E folyamat pedig sok évvel a képzés elvégzése után teljeseedik ki, azonban a szakmai fejlődés ott sem érhet véget. Az egész életen át tartó tanulás a pedagógusok számára továbbképzési rendszerben valósul meg, mely hazánkban 1996-ban vált kötelezővé, jogi szabályozásáról pedig az 1997-es kormányrendelet rendelkezett (*Liskó*, 2004; *Milotay*, 2004; *Oktatási Hivatal*, 2013). Magyarországon a 277/1997-es kormányrendelet alapján 7 év eltelté után minden pedagógusnak kötelező, olyan továbbképzésen (szakmai megújító képzésen) részt vennie, mely hozzájárul az alapképzés során szerzett ismeretek, jártasságok megújításához, kiegészítéséhez. A szakmai megújító képzésen való részvételt tíz év után meg kell ismételni. A pedagógusok számára kötelező a szakmai megújító képzéseken való részvétel addig az évig, amelyben az ötvenötödik életévüket betöltik. A továbbképzéseken való részvétel a pedagógusok számára egyszerre jelent lehetőséget és kötelezettséget. A kötelezettség az említett jogszabály által előírtakat jelenti, azonban a pedagógusoknak meghatározott kereteken belül lehetőségük van az elsajátítandó ismeretek tartalmát megválasztani. A tapasztalat azonban az egyéni szintű lehetőségek korlátozottságát mutatja a képzések tartalmát és elvégzésük ütemezését illetően (*Oktatási Hivatal*, 2013).

Nemzetközi viszonylatban is hangsúlyozzák a pedagógusok professzionális képzését, szakmai fejlődésük segítését. A holland oktatáspolitikai fontos területként kezeli a pedagógusok továbbképzését, folyamatos fejlődését és társadalmi státuszuk növelését, melynek érdekében a 2008 során összeállított intézkedéscsomagban kiemelt szerepet kap a formailag és tartalmilag változatos továbbképzés (*Major*, 2013). Németországban a továbbképzés a pedagógus életpálya szerves része és feltétele a magasabb fizetési kategóriába lépésnek, egyszerre lehetőség és jog a magasabb pedagógiai funkciók betöltésére (*Bikics*,

2013). Finnországban a pedagógusok továbbképzését több törvényi szabályzat és közösségi megállapodás szabályozza, melyek alapján a pedagógusok évente 3-5 napot töltenek továbbképzéseken. A továbbképzési rendszerrel szemben azonban kritikaként szokták megfogalmazni, hogy nincs szerves átmenet az alapképzés és a továbbképzés között, illetve, hogy a folyamatos szakmai fejlődés koncepciójára nincs átfogó támogatórendszer, azonban a továbbképzések állami támogatása az utóbbi években erősödni látszik (*Kálmán, 2013*).

További eltérések mutatkoznak nemzetközi szinten a pedagógusok összetételében is, melyet a *Teachers Matter* (2005) országonkénti összehasonlításban szemléltet. Olaszország és Németország általános iskoláiban tanító pedagógusok több mint 50 százaléka betöltötte 50. életévét, míg Koreában ez az arány kevesebb, mint 10 százalék. Magyarország és a Cseh Köztársaság tanítóinak 80 százaléka nő, míg Japánban az általános iskolai tanítók 60 százaléka férfi. 15 év tapasztalattal bíró koreai pedagógus az egy főre jutó GDP-nek mintegy 2,7-szeresét keresi meg, ami az átlagkereset megközelítő szintje, míg a Szlovák Köztársaságban az ugyanilyen tapasztalattal bíró pedagógus az egy főre jutó GDP-nek csak mintegy 0,55 százalékát kapja.

2.3. A pedagógus pályát választók számának alakulása

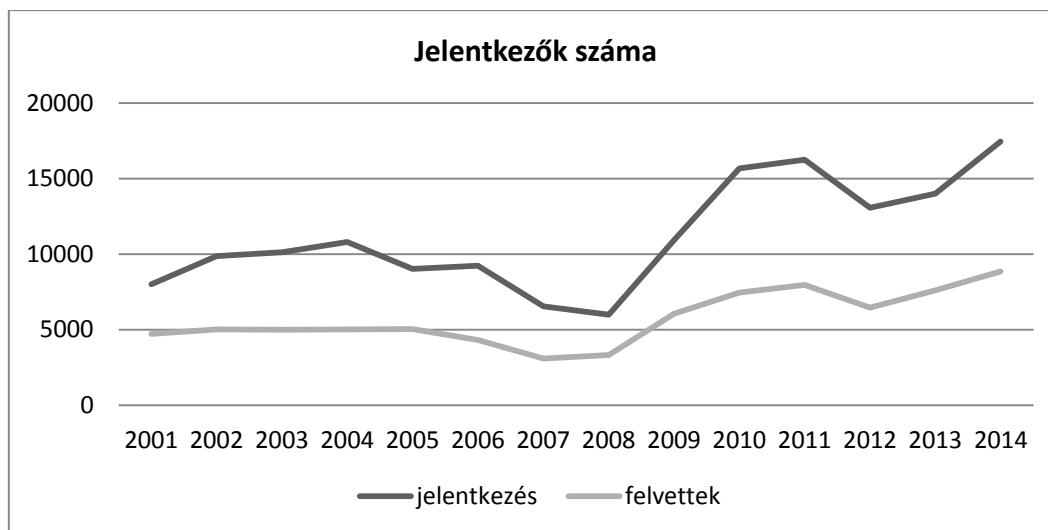
A pedagógus szakmát övező többnyire alacsony presztízs és alacsony anyagi megbecsülés (*Herczog, 2008*) hatására számos európai országban folyamatosan csökken a pedagógus pályára jelentkezők száma és növekszik a pályát elhagyók köre (*Johnson és Birkeland, 2003; Richardson és Watt, 2006; Teachers Matter, 2005*). Kihívást jelent, hogy a tehetséges és motivált fiatalok számára vonzóvá váljon a pedagógus pálya, melynek következményeivel már többek között az Egyesült Államok, Norvégia, Németország, az Egyesült Királyság, valamint Ausztrália is szembesült (*Eren, 2012*). Norvégiában az általános iskolai tanárok száma drámaian csökkent az utóbbi években, a középiskolai tanárok közel 50 százaléka hamarosan nyugdíjba vonul, a fiatal tanároknak pedig jelentős része nem kíván sokáig a pályán maradni (*Roness, 2011*). A pedagógusképzésben résztvevő fiatalok negyede nem kíván pedagóguspályán elhelyezkedni, mely tendencia megfigyelhető a frissen végzett pedagógus jelöltek körében is (*Roness és Smith, 2009*). Angliában a pedagógusnak készülő hallgatók 40 százaléka nem kíván a pályán maradni (*Kyriacou és Kunc, 2007*). Franciaországban a pedagógusállomány egyértelmű előrejedése tapasztalható. A nyugdíjkorhatárt elérő pedagógusok helyét nem tudják betölteni, a fiatalok mégsem választanak pedagóguspályát (*Felméry, 2011*). Ezzel szemben Finnországban - ahol a

pedagóguspályát magas társadalmi megbecsültség övezi – akár 10-15 százalékos a túljelentkezés a pedagógusképzésekre (Kálmán, 2011).

Az 1986-2002 közötti időszak hallgatói jelentkezéseit vizsgálva Polónyi (2004) megállapította, hogy a kilencvenes évek közepétől a pedagógusképzési területre jelentkezők száma jelentősen csökkent hazánkban, mely különösen a főiskolai tanárképzést valamint az óvó- és tanítóképzést érinti. A 2000-es év adatai szerint pedagógusképzésre többnyire szűkös anyagi helyzetből jövő lányok jelentkeznek, akik többsége első generációs értelmiségi lesz.

Az OECD (2013) jelentése szerint Magyarországon a felsőoktatás egyetemi szintű képzéseibe történő belépés 3 százalékkal csökkent 2000 és 2011 között, míg ez az arány minden OECD országban átlagosan 12 százalékkal nőtt. A csökkenést azonban ellensúlyozza, hogy ez idő alatt a főiskolai szintű, gyakorlatorientált, rövidebb időtartamú képzésekbe való belépés 16 százalékkal nőtt, amely a második legnagyobb növekedésnek számít az OECD országokban.

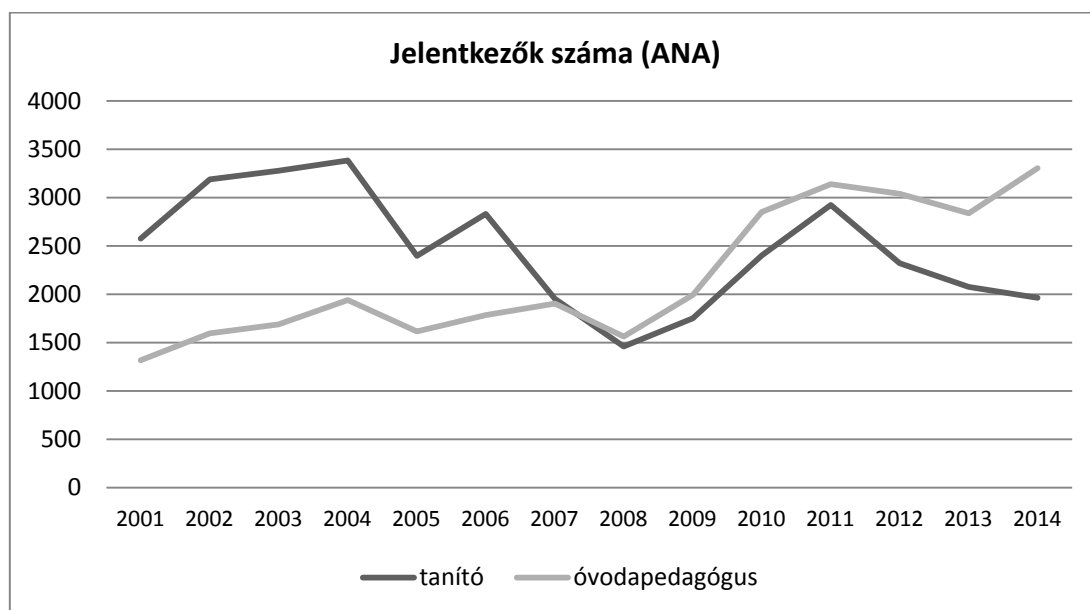
Hazánkban a pedagógusképzési területre jelentkezők és felvettük számát 2001 és 2013 a *felvi.hu* adatbázisa alapján az 1. ábra szemlélteti. Az ábrán jól látható, hogy a pedagógus képzési területre 2008-ban jelentkeztek a legkevesebben, melyet jelentős növekedés követ 2011-ig, amikor csaknem háromszor annyian jelentkeztek, míg három évvel korábban. 2008-ban a hatalmon lévő kormány az egyetemi tandíj bevezetését tervezte, mely az alacsony jelentkezési arány egyik magyarázója lehet.

1. ábra. Pedagógus képzési területre jelentkezők és felvettek száma 2001-2014 között (*felvi.hu* alapján)

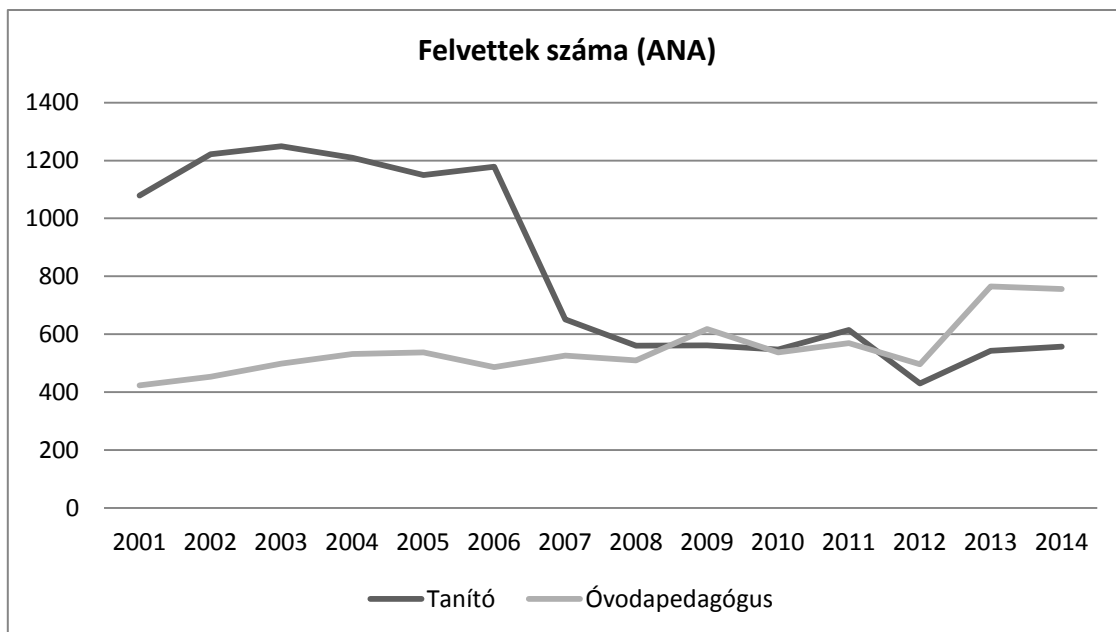
A nappali tanrendű, államilag támogatott óvodapedagógus szakra jelentkezők számának alakulását a 2. ábrán szemléltetjük a tanító szakra jelentkezők számával összehasonlításban. Az ábrán jól látható, hogy 2001 és 2007 között lényegesen népszerűbb volt a tanító szak a

felsőoktatásba jelentkező diákok körében. Ez az arány, azonban 2007-től megfordult és azóta is többen választják az óvodapedagógus szakot. Az *eduline* (2014) ismertetése alapján 2014-ben a legnépszerűbb szak a pedagógusképzési területre felvételizők körében az óvodapedagógia volt. Illetve az óvodapedagógia bekerült a tíz legnépszerűbb szak listájára. 2014-re csaknem 1400-zal több hallgató szerett volna bejutni államilag támogatott, nappali tanrendű óvodapedagógia szakra, mint valamely felsőoktatási intézmény tanító szakjára.

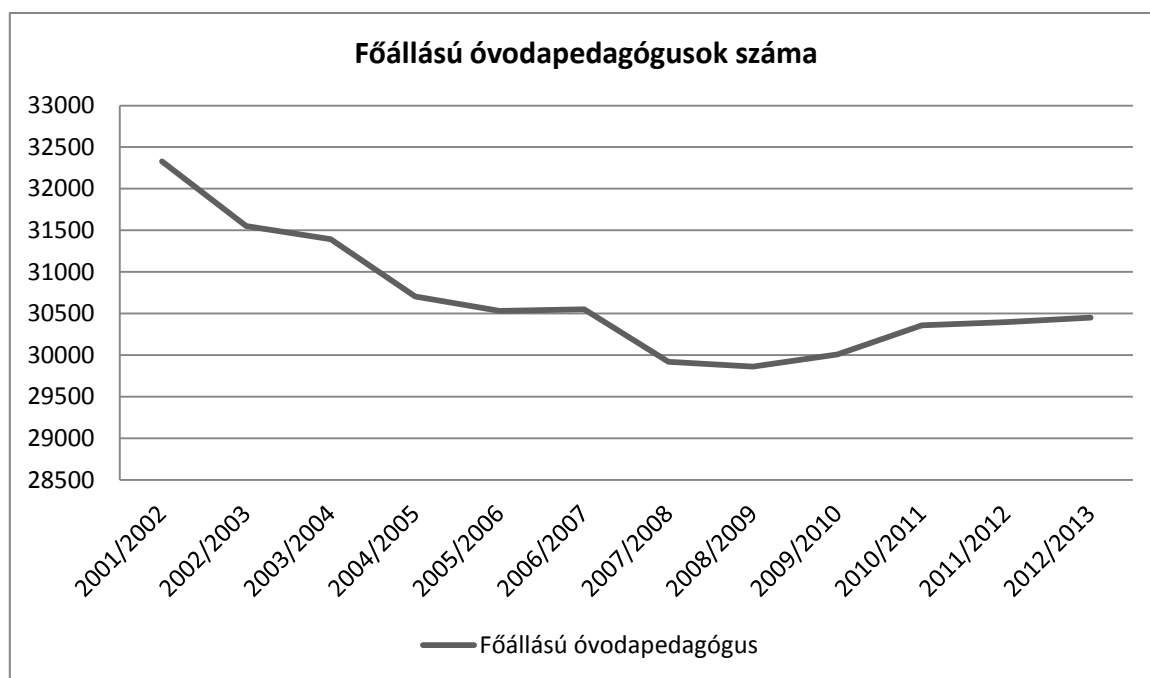
2. ábra. Tanító és óvodapedagógus szakra jelentkezők számának alakulása 2001-2014 között (*felvi.hu* alapján)

Szintén a *felvi.hu* adatbázisa alapján összehasonlítottuk az óvodapedagógus és tanító szakra felvettek számát 2001-től 2014-ig (3. ábra). Az ábrán a jelentkezők számához hasonlóan az államilag támogatott, nappali tanrendű képzésre felvételt nyer hallgatók létszámának alakulását szemléltetjük. 2001-től 2006-ig több mint kétszer annyi tanítót képeztek hazánkban, mint óvodapedagógust. 2007-től azonban a tanító szakra felvettek száma jelentős változás látható: 2006-ról 2007-re csaknem felére csökkent a felvett tanító szakos hallgatók létszáma. Az óvodapedagógus szakra felvettek számában – mely 2001-től folyamatosan növekedett – jelentős különbség nem tapasztalható. 2007 és 2012 között jelentős különbség nem érzékelhető a tanító és óvodapedagógus szakra felvettek számában, azonban 2013-tól körülbelül 200 jelentkezővel több hallgató nyer felvételt óvodapedagógus képzésre.

3. ábra. Tanító és óvodapedagógus szakra felvettek számának alakulása 2001-2014 között (felvi.hu alapján)

A 2012/2013-as *Oktatási Évkönyv* adatai alapján összesítettük a főállású óvodapedagógusok számának alakulását a 2001/2002-es nevelési évtől a 2012/2013-as évig (4. ábra). Az adatokból látható, hogy a legtöbb főállású óvodapedagógus a 2001/2002-es nevelési évben dolgozott, mely évtől kezdődően a létszám folyamatos csökkenése tapasztalható. A legkevesebb óvodapedagógus 2007 és 2009 között dolgozott. 2009-től lassú növekedés látható a foglalkoztatott óvodapedagógusok számában. A 2012/2013-as *Oktatási Évkönyv* adatai alapján a kedvezőtlen demográfiai folyamatok az óvodások számában folyamatosan megmutatkozik, mely kapcsolódik a foglalkoztatott óvodapedagógusok számának csökkenéséhez. Az utóbbi másfél évtizedben az óvodások száma tíz százalékkal csökkent. A 2012/2013-as nevelési évben 0,6 százalékkal kevesebb intézmény működtetett óvodát, mint az azt megelőző évben, valamint az óvodai feladatellátási helyek száma is 0,3 százalékkal csökkent.

4. ábra. Főállású óvodapedagógusok száma 2001-2013 között
(Oktatási Évkönyv 2012/2013 alapján)

3. Módszerek

3.1. A kutatás célja

Kutatásunk célja felmérni az óvodapedagógusok és e képzést választó óvodapedagógus hallgatók pályaválasztási motivációját, valamint gyakorló óvodapedagógusok esetén megvizsgálni a jelenlegi pálya iránti motivációs tényezőket. Kutatásunk során összehasonlítjuk a hallgatók és a pályán lévő óvodapedagógusok motivációját, pályaképét és jövőképét.

3.2. Hipotézisek

1. Feltételezzük, hogy az óvodapedagógusok és az óvodapedagógus hallgatók pályaválasztási motivációját belső motivációs tényezők határozták meg.

2. Feltételezzük, hogy a gyakorló óvodapedagógusok jelenlegi pályamotivációját jobban befolyásolják a külső motivációs tényezők, mint a pályaválasztás során.

3. Feltételezzük, hogy az óvodapedagógus pálya anyagi és társadalmi megbecsültségével az óvodapedagógus hallgatók és a gyakorló óvodapedagógusok nem értenek egyet.

3.3. Minta és adatfelvétel

Az adatfelvétel 2014 áprilisában történt. Vizsgálatunkban 113 óvodapedagógus és 6 felsőoktatási intézmény 109 óvodapedagógus szakos hallgatója vett részt. A hallgatók felső oktatási intézmény szerinti megoszlását az *1. táblázat* szemlélteti.

1. táblázat. A hallgatók megoszlása intézmények szerint

Felsőoktatási intézmény	Hallgatók	Százalék
Debreceni Egyetem	34	31,2
Eötvös József Főiskola	28	25,7
Pázmány Péter Katolikus Egyetem	20	18,3
Szegedi Tudományegyetem	14	12,8
Nyugat-Magyarországi Egyetem	12	11,0
Összesen:	109	100

Az óvodapedagógus hallgatók közül 108 nő és 1 férfi, átlagéletkoruk 23,3 év ($s=5,41$). A mintában vizsgált hallgatók közül 85-en (78%) nappali, míg 24-en (22%) levelező tagozaton

tanulnak. Államilag támogatott képzésen 83 hallgató (76%), míg költségtérítéses formában 26 hallgató (24%) tanul.

Mintánkban résztvevő óvodapedagógusok kivétel nélkül nők voltak, átlagos munkatapasztalatuk 20,9 év ($s=12,52$). A pedagógusok közül 55 fő nappali képzésen (49%), míg 57 fő (51%) levelező tagozaton szerezte a diplomáját, államilag támogatott képzésen 90 fő (80%), költségtérítéses formába pedig 23 fő (20%). A mintánkban résztvevő pedagógusok lakóhely szerinti megoszlását a 2. táblázat szemlélteti.

2. táblázat. Óvodapedagógusok lakóhely szerinti megoszlása

Lakóhely	Pedagógusok száma	Százalék
Község/falu	14	13,2
Város	23	21,7
Megyeszékhely	48	45,3
Főváros	21	19,8
Összesen:	106	100

A mintavétel során a kérdőíveket online juttattuk el egyetemekhez és óvodákhoz. Szintén online kerestünk fel óvodapedagógus egyesületeket, akik segítettek a kérdőívek továbbításában.

3.4. MÉRŐESZKÖZ

Vizsgálatunk során saját fejlesztésű, online kérdőíveket használtunk. A hallgatók és a pályán lévő pedagógusok kérdőívének egyes tételei teljes átfedést mutatnak. A hallgatói kérdőíveket az 1. számú melléklet, a pedagógusok kérdőívét a 2. számú melléklet tartalmazza.

Az óvodapedagógus szakos hallgatóknak szóló kérdőív négy részre bontható. Az első rész személyes és tanulmányokkal kapcsolatos háttéradatakra kérdez rá. A mérőeszköz második része a hallgatók pályaválasztási motivációs döntéseit méri ötfokú Likert skálán. A pályakép vizsgálatát célzó harmadik részben szintén ötfokú Likert skálát alkalmaztunk. A pályaválasztási motivációt mérő skála további két alskálára bontható, melyek közül egy belső motivációra, a másik külső motivációra vonatkozó állításokat tartalmaz (3. táblázat).

3. táblázat. Pályaválasztási motiváció skála

Skála	Tétel
Belső motiváció	1. Gyerekekkel szeretnék foglalkozni.
	2. Fontosnak tartom, hogy segítsem mások fejlődését.
	3. Társadalmilag hasznos munkát szeretnék végezni.
	6. Érdekeltek a gyermekkorral foglalkozó tudományok.
	9. Többet szerettem volna tudni a gyermekekről.
	11. Mindenképpen óvodapedagógus szeretnék lenni.
Külső motiváció	4. Csak diplomaszerzés miatt jelentkeztem.
	5. Könnyűnek tartottam ezt a szakot.
	7. Az óvodapedagógus szakmával járó előnyök vonzottak.
	8. Rövid idő alatt szerezhetek diplomát.
	10. Szüleim akarták, hogy óvodapedagógus legyek.
	12. Óvodapedagógusként majd jól kereshetek.

A skálák megbízhatóságát cronbach- α együttható meghatározásával vizsgáltuk, mely eredményeit a 4. táblázat foglalja össze. Faktoranalízis eredménye alapján a pályaválasztási motiváció skála ($KMO=0,71$) külső és belső motivációra vonatkozó itemei egy tétel kivételével magas faktorsúllyal különülnek el egymástól, a magyarázott variancia 50,68%. Bár a társadalmilag hasznos munkavégzésre vonatkozó motívum a belső motivációs faktorba került, azonban faktorsúlya csak 0,18. A faktorelemzés részletes eredményeit és a tételek faktorsúlyait az 5. táblázatban foglaltuk össze. A kérdőív negyedik részében tanulmányokkal és pályán való elhelyezkedési szándékkal kapcsolatos jövőbeli tervekre kérdeztünk rá.

4. táblázat. Hallgatói kérdőív skáláinak reliabilitása

Skála	Tételszám	Reliabilitás (Cronbach- α)
Pályaválasztási motiváció	Belső: 6	0,72
	Külső: 6	0,75
Pályakép	10	0,61

5. táblázat. Faktoranalízis eredménye a pályaválasztási motiváció skálán (hallgatók)

Tétel	Belső motiváció	Külső motiváció
Érdekeltek a gyermekkorral foglalkozó tudományok.	0,81	
Többet szerettem volna tudni a gyermekekről.	0,78	
Gyerekekkel szeretnék foglalkozni.	0,73	
Fontosnak tartom, hogy segítsen mások fejlődését.	0,53	
Mindenképpen óvodapedagógus szeretnék lenni.	0,47	
Társadalmilag hasznos munkát szeretnék végezni.	0,18	
Rövid idő alatt szerezhettek diplomát.		0,75
Könnyűnek tartottam ezt a szakot.		0,74
Csak diplomaszerzés miatt jelentkeztem.		0,58
Az óvodapedagógus szakmával járó előnyök vonzottak.		0,53
Óvodapedagógusként majd jól kereshetek.		0,47
Szüleim akarták, hogy óvodapedagógus legyek.		0,42

Az óvodapedagógusoknak szóló kérdőív öt részre bontható, melynek első részében a pedagógusok tanulmányaira és továbbképzéseire vonatkozó háttéradatakra kérdeztünk rá. A kérdőív második és negyedik része megegyezik a hallgatóknak szóló kérdőív pályaválasztási motivációt és pályaképet vizsgáló kérdések tételeivel. A skálák megbízhatóságát cronbach- α együttható meghatározásával vizsgáltuk, mely eredményeit az 6. táblázat foglalja össze. A kérdőív harmadik része az óvodapedagógusok jelenlegi pályamotivációját méri. Az ötödik részben pályán maradási szándékukra kérdeztünk rá. Faktoranalízis eredménye alapján a pályaválasztási motiváció skála tételei két item kivételével magas faktorsúllyal különülnek el egymástól (KMO=0,84). A megmagyarázott variancia 55,84%. A faktorelemzés részletes eredményeit és a tételek faktorsúlyait a 7. táblázatban foglaltuk össze. A faktorstruktúrára vonatkozó elemzést elvégeztük a jelenlegi pályamotivációt mérő skála esetén is (KMO=0,79). A külső és belső motiváció alskálák itemei egy item kivételével megfelelően különülnek el egymástól, két tétel faktorsúlya viszont kisebb, mint 0,40 (8.táblázat). A jó munkaközösségre vonatkozó motívum eredetileg a külső motivációs skála részét képezi, a faktorelemzés alapján, azonban a belső motívumok faktorába került. A magyarázott variancia 56,08%.

6. táblázat. Pedagógus kérdőív skáláinak reliabilitása

Skála	Tételszám	Reliabilitás (Cronbach- α)
Pályaválasztási motiváció	Belső: 6	0,84
	Külső: 6	0,69
Pályamotiváció	Belső: 4	0,61
	Külső: 4	0,74
Pályakép	10	0,57

7. táblázat. Faktoranalízis eredménye a pályaválasztási motiváció skálán (pedagógusok)

Tétel	Belső motiváció	Külső motiváció
Érdekeltek a gyermekkorral foglalkozó tudományok.	0,86	
Fontosnak tartom, hogy segítsem mások fejlődését.	0,80	
Többet szerettem volna tudni a gyermekekről	0,77	
Gyerekekkel szeretnék foglalkozni.	0,73	
Mindenképpen óvodapedagógus szeretnék lenni.	0,68	
Társadalmilag hasznos munkát szeretnék végezni.	0,48	
Rövid idő alatt szerezhettek diplomát		0,82
Csak diplomaszerzés miatt jelentkeztem		0,65
Óvodapedagógusként majd jól kereshetek.		0,49
Könnyűnek tartottam ezt a szakot.		0,44
Szüleim akarták, hogy óvodapedagógus legyek.		0,38
Az óvodapedagógus szakmával járó előnyök vonzottak.		0,29

8. táblázat. Faktoranalízis eredménye a jelenlegi pályamotiváció skálán (pedagógusok)

Tétel	Belső motiváció	Külső motiváció
Társadalmi elismerés.	0,66	
Szakmai megbecsültség.	0,57	
Szakmai fejlődés.	0,54	
Jó munkaközösség.	0,49	
Gyermekek fejlődésének segítése.	0,13	
Biztos munkahely.		0,99
Rugalmas munkaidő		0,42
Pénzkereset lehetősége.		0,41

3.5. Adatelemzési eljárások

Az adatok elemzése SPSS statisztikai programcsomag használatával történt. A gyakoriság, átlag és szórás meghatározásához leíró statisztikai módszereket használtunk. A kérdőív megbízhatóságának vizsgálata Cronbach- α együttható meghatározásával történt. Faktorelemzést végeztünk a belső és külső motivációs alskálák elkülönítésére (Maximum Likelihood módszer). Az összehasonlító vizsgálatokhoz T-próbákat használtunk. Az összefüggés vizsgálatok során Pearson-féle korrelációs együtthatókat határoztunk meg.

4. Eredmények és értelmezésük

4.1. A pályaválasztást befolyásoló tényezők

4.1.1. Intézményválasztás és tanulmányok

Az eredmények elemzése során megvizsgáltuk, hogy milyen tényezők befolyásolták a hallgatók és a gyakorló pedagógusok felsőoktatási intézmény választását, valamint azt, hogy a mintában szereplők az óvodapedagógia mellett milyen egyéb tanulmányokat folytatnak, illetve folytattak.

Az óvodapedagógus hallgatók felsőoktatásba való jelentkezéskor jellemzően első helyen jelölték meg azt az intézményt és szakot, amelyen jelenleg tanulnak ($n=91$, 83%). A felsőoktatásba történő jelentkezéskor a hozott pontszámok átlaga 330,8 pont volt ($s=50,53$), az előző félévi hagyományos átlag pedig 4,3 ($s=0,43$).

Az óvodapedagógus hallgatók intézményválasztását legerősebben lakóhely közelsége és az intézményben folyó oktatás színvonala befolyásolja. Fontos szerepet tulajdonítanak emellett a város vonzerejének, és annak, hogy ismerőseikkel egy intézménybe járjanak, miközben az intézménybe való könnyű bekerülés, illetve a könnyű diplomaszerzés feltételezett lehetősége ritkán szerepelt a hallgatók válaszai között (9. táblázat). Az óvodapedagógus hallgatók képzéssel való elégedettségét megvizsgálva megállapítható, hogy a hallgatók többsége (58,3%) elégedett a választott intézményben folyó képzéssel, 17,6%-uk nagyon elégedett, 23,1% közepesen elégedett a képzés minőségével és mindösszesen 0,9% fejezte ki elégedetlenségét. A képzés színvonalával egy hallgató sem volt nagyon elégedetlen.

A pedagógusok korábbi intézményválasztására vonatkozó válaszai a jelenlegi hallgatók válaszhaihoz hasonlóak. Az óvodapedagógusok közül 98 fő (87,5%) jelölte meg első helyen azt az intézményt, ahol óvodapedagógusi diplomáját szerezte. Diplomajegyük átlaga 4,18 ($s=0,66$) volt. Intézményválasztásban leginkább szerepet játszó tényezőnek szintén a lakóhely közelségét és a magas színvonalú oktatást nevezték meg, melyet a hallgatók válaszhaihoz hasonlóan az ismerősök jelenléte és a város vonzereje követett (9. táblázat). A gyakorló pedagógusok mintáján egyenlő arányban fordult elő a képzés színvonalával való elégedettség (38,1%) és a teljes mértékű elégedettség (38,1%). Közepesen elégedett a megkérdezettek 21,2%-a, elégedetlen 0,9%, nagyon elégedetlen pedig 1,8%-uk volt.

9. táblázat. Hallgatók és pedagógusok intézményválasztásának oka

Intézményválasztás oka	Hallgatók (%)	Pedagógusok (%)
Magas színvonalú oktatás	45,4	41,1

Lakóhely közelsége	44,4	43,8
Oda vették fel	22,2	13,4
Ismerősök jelenléte	16,7	23,2
Város vonzereje	16,5	18,8
Tanárai ajánlás	8,3	13,4
Korábbi tapasztalatok	4,6	2,7
Speciális képzés lehetősége	3,7	13,4
Ismerősök ajánlása	3,7	0,9
Könnyen elvégezhető szak	0,9	2,7
Könnyű bekerülés	1,9	5,4

Mind a hallgatók mind a pedagógusok esetében vizsgáltuk az óvodapedagógusi képzésen kívül folytatott tanulmányokat is. 27 hallgató (25%) folytatott az óvodapedagógus képzést megelőzően más tanulmányokat, közülük 19 hallgató (18%) oklevéllel/diplomával végzett. Az óvodapedagógusi képzést megelőző leggyakoribb képzés típusok a pedagógia tárgyához nem kapcsolódó felsőfokú szakképzés (n=11, 10%) és a pedagógiához szorosan nem kapcsolódó BA képzés (n=5, 4,6%) volt. A hallgatók közül kevesen (n=6, 5,5%) folytatnak az óvodapedagógusi képzés mellett párhuzamosan tanulmányokat, jellemzően BA képzésben (n=3, 2,7%).

A pedagógusok közül 63 fő (56%) rendelkezik az óvodapedagógusi diplomán kívül más végzettséggel is. A végzettségek típusai között leggyakoribb a pedagógia tárgyához kapcsolódó felsőfokú szakképzésben, szakirányú továbbképzésben szerzett oklevél (n=24, 21%) és a szakvizsga bizonyítvány (n=18, 16%). Az óvodapedagógusi diploma mellett elsajátított tudás leggyakrabban fejlesztő pedagógiához (n=9, 8%), kisgyermekgondozáshoz- és neveléshez (n=7, 6%), közoktatás-vezetéséhez (n=6, 5%), vezető-óvodapedagógusi ismeretekhez (n=5, 4,5%) kapcsolódik. Emellett megjelennek még a tanítói, mentorpedagógusi, gyógypedagógusi, pedagógiai asszisztensi és drámapedagógiához kapcsolódó végzettségek (n=3, 3% - mindegyik esetben). A pedagógusok közül 14 fő (12,5%) folytat a munkája mellett párhuzamosan tanulmányokat. Továbbá 5 pedagógus (4,5%) vesz részt szakvizsgára felkészítő képzésen, 4 pedagógus (3,5%) pedig pedagógiához kapcsolódó felsőfokú szakképzésen, szakirányú továbbképzésen.

4.2. A pályaválasztást befolyásoló motivációs tényezők

4.2.1. A hallgatók pályaválasztását befolyásoló tényezők

Az adatok elemzése során megvizsgáltuk az óvodapedagógus hallgatók pályaválasztását befolyásoló motivációs tényezőket. A hallgatók pályaválasztási döntését leginkább belső motivációs tényezők határozták meg. Az eredmények szerint a hallgatók jelentős többségét (84,4%) a gyermekekkel való foglalkozás lehetősége befolyásolta a leginkább. Szintén a legerősebb motivációs tényező közé tartozik mások fejlődésének segítése és a gyermekekkel kapcsolatos ismeretek bővítése. Előbbi a hallgatók 66,4 százalékának, utóbbi a hallgatók 47,7 százalékának pályaválasztási döntését befolyásolta.

A legkevésbé jellemző motivációs erők a külső motivációs tényezőkből kerülnek ki. A hallgatók 74,3 százalékának döntésében nem a szülők befolyásoló ereje jelentette a motiváló erőt az óvodapedagógus szak választásában. A hallgatók többsége (51,9%) elsődlegesen nem a diplomaszerzés lehetősége miatt választotta a szakot. Mindösszesen 2,8 százalékukra hatott kizárólagos motiváló erőként a felsőfokú végzettség megszerzésének lehetősége, továbbá 4,7 százalékuk választását határozta meg a szak könnyűnek ítéltése.

A pályaválasztási döntést befolyásoló tényezőkre érkezett válaszok alapján megállapítottuk az egyes tételekre vonatkozó átlagot és szórást, melyet a 10. táblázatban foglaltunk össze.

10. táblázat. A hallgatók pályaválasztását befolyásoló tényezők

Tétel	Átlag (szórás)
Gyerekekkel szeretnék foglalkozni.	4,79 (0,58)
Fontosnak tartom, hogy segítsen mások fejlődését.	4,54 (0,78)
Társadalmilag hasznos munkát szeretnék végezni.	3,97 (1,01)
Csak diplomaszerzés miatt jelentkeztem.	1,89 (1,09)
Könnyűnek tartottam ezt a szakot.	2,04 (1,21)
Érdekeltek a gyermekkorral foglalkozó tudományok.	4,07 (1,12)
Az óvodapedagógus szakmával járó előnyök vonzottak.	2,79 (1,27)
Rövid idő alatt szerezhettek diplomát.	1,92 (1,13)
Többet szerettem volna tudni a gyermekekről.	4,17 (0,99)
Szüleim akarták, hogy óvodapedagógus legyek.	1,41 (0,82)
Mindenképpen óvodapedagógus szeretnék lenni.	4,15 (1,25)
Óvodapedagógusként majd jól kereshetek.	2,92 (0,95)

Az óvodapedagógus hallgatók pályaválasztási motivációját elemezve megállapítható, hogy a belső motivációs tényezők szignifikánsan jobban befolyásolták döntésüket a külső motivációs tényezőkkel szemben ($t=21,61$, $p<0,001$).

4.2.2. A gyakorló óvodapedagógusok pályaválasztását befolyásoló tényezők

Szintén megvizsgáltuk a gyakorló óvodapedagógus pályaválasztását befolyásoló motivációs tényezőket. Az óvodapedagógusok pályaválasztási döntését a hallgatókéhoz hasonlóan leginkább belső motivációs tényezők határozták meg. Az eredmények szerint a pedagógusok jelentős többségét (80,2%) a gyermekekkel való foglalkozás lehetősége befolyásolta a leginkább. További erős motivációs tényező közé tartozik mások fejlődésének segítése, és a gyermekekkel kapcsolatos ismeretek bővítése. Előbbi a pedagógusok 79,1 százalékának, utóbbi a hallgatók 50,0 százalékának pályaválasztási döntését befolyásolta.

A legkevésbé jellemző motivációs erők a pedagógusok részmintája esetén is a külső motivációs tényezőkből kerülnek ki. A legkevésbé motiváló tényezőt az óvodapedagógus szakmával járó jó kereseti lehetőség jelentette. A megkérdezettek 72,7 százaléka szerint e tényező egyáltalán nem befolyásolta pályaválasztását. Az óvodapedagógusok 67,6 százalékának döntésében nem a szülők befolyásoló ereje jelentette a motiváló erőt az óvodapedagógus szak választásában. A pedagógusok többsége (74,5%) elsődlegesen nem a diplomaszerzés lehetősége miatt választotta a szakot. Mindösszesen 3,7 százalékukra hatott kizárólagos motiváló erőként a felsőfokú végzettség megszerzésének lehetősége, továbbá 1,8 százalékuk választását határozta meg a szak könnyűnek ítéltése.

A pályaválasztási döntést befolyásoló motivációs tényezőkre érkezett válaszok alapján, megállapítottuk az egyes tételekre vonatkozó átlagot és szórást, melyet a 11. táblázatban foglaltunk össze.

11. táblázat. A pedagógusok pályaválasztását befolyásoló tényezők

Tétel	Átlag (szórás)
Gyerekekkel szeretnék foglalkozni.	4,62 (0,88)
Fontosnak tartom, hogy segítsem mások fejlődését.	4,27 (1,06)
Társadalmilag hasznos munkát szeretnék végezni.	3,51 (1,33)
Csak diplomaszerzés miatt jelentkeztem.	1,5 (1,02)
Könnyűnek tartottam ezt a szakot.	1,56 (1,01)
Érdekeltek a gyermekkorral foglalkozó tudományok.	4,17 (1,02)

Az óvodapedagógus szakmával járó előnyök vonzottak.	1,95 (1,24)
Rövid idő alatt szerezhettek diplomát.	1,39 (0,96)
Többet szerettem volna tudni a gyermekekről.	4,07 (1,17)
Szüleim akarták, hogy óvodapedagógus legyek.	1,70 (1,19)
Mindenképpen óvodapedagógus szeretnék lenni.	4,10 (1,26)
Óvodapedagógusként majd jól kereshetek.	1,45 (0,80)

A gyakorló óvodapedagógusok pályaválasztási motivációját elemezve megállapítható, hogy a belső motivációs tényezők szignifikánsan jobban befolyásolták döntésüket a külső motivációs tényezőkkel szemben ($t=20,53$, $p<0,001$).

4.2.3. A hallgatók és az óvodapedagógusok pályaválasztási motivációjának összehasonlítása

A hallgatók és az óvodapedagógusok pályaválasztási motivációját vizsgálva megállapíthatjuk, hogy mindkét csoport esetében a gyerekekkel való foglalkozás motiválja a leginkább a vizsgálatban résztvevőket, és a jó kereset lehetősége a legkevésbé. Mindkét csoport pályaválasztásban szignifikánsan nagyobb szerepet játszanak a belső motivációs tényezők, mint külső motivációs tényezők ($t=22,2$, $p<0,001$; $t=20,54$, $p<0,001$). A hallgatók és a pedagógusok pályaválasztási motivációját összehasonlítva a belső motivációs tényezők közül csak egy esetben találtunk szignifikáns különbséget a hallgatók és pedagógusok pályaválasztási motivációja között. Szignifikánsan jobban motiválja a hallgatók pályaválasztását, hogy társadalmilag hasznos munkát végezzenek ($t=2,87$; $p<0,05$). Ugyanakkor majdnem minden külső motivációs tényező között különbség mutatkozik. A hallgatók pályaválasztását szignifikánsan jobban motiválják külső motivációs tényezők, mint a pedagógusokét ($t=6,04$; $p<0,001$). Szignifikánsan nagyobb motiváló erőt jelent a hallgatók számára a diploma megszerzése ($t=2,7$; $p<0,001$), illetve a diplomaszerzés idejének rövideje ($t=3,65$; $p<0,001$) és a szak könnyűnek ítéltése ($t=3,1$; $p<0,001$). Szintén szignifikánsan jobban motiválják a hallgatókat az óvodapedagógus szakmával járó előnyök ($t=4,9$; $p<0,001$), illetve az óvodapedagógusok keresetének jó megítélése ($t=12,2$; $p<0,001$). A külső motivációs tényezők esetén jelentkező szignifikáns különbségekben jelentős szerepet játszhat, hogy a gyakorló pedagógusok jobban ismerik a pályához társuló tényezőket, ezért múltbéli pályaválasztási szándékuk jelenbeli kinyilatkoztatását tapasztalataik befolyásolhatták.

4.3. A gyakorló óvodapedagógusok jelenlegi pályamotivációjára vonatkozó eredmények

A gyakorló óvodapedagógusok jelenlegi pályamotivációját tekintve megállapíthatjuk, hogy a belső motivációs tényezők közül a gyermekek fejlődésének segítése jelenti a legerősebb hajtóerőt, melyet a külső motívumok közé tartozó jó munkaközösség követ (12. táblázat). Előbbire a pedagógusok 79,1 százaléka, utóbbira 34,9 százaléka fejezte ki teljes mértékű egyetértését. A legkevésbé motiváló tényezőnek a rugalmas munkaidőt, illetve a pénzkereseti lehetőséget tekintik. A pedagógusoknak mindössze 8,3 százalékát motiválja jelentősen a munkaidő rugalmassága, valamint 11,9 százalékát a pénzkereset lehetősége.

12. táblázat. A pedagógusok jelenlegi pályamotivációját befolyásoló tényezők

Tétel	Átlag (szórás)
A gyermekek fejlődésének segítése	4,72 (0,63)
Jó munkaközösség	3,83 (1,16)
Pénzkereset	2,78 (1,29)
Szakmai fejlődés lehetősége	3,78 (1,06)
Társadalmi elismerés	2,82 (1,32)
Biztos munkahely	3,48 (1,28)
Szakmai megbecsülés	3,44 (1,34)
Rugalmas munkaidő	2,44 (1,32)

Az óvodapedagógusok jelenlegi pályamotivációját vizsgálva megállapítható, hogy a belső motivációs tényezők a jelenben is szignifikánsan erősebb hatással bírnak, mint a külső motivációs tényezők ($t=8,62$, $p<0,001$).

4.4. Az óvodapedagógusok pályaválasztási- és jelenlegi pályamotivációjának összehasonlítása

Az óvodapedagógusok jelenlegi pályamotivációját és a pályaválasztási motivációját vizsgálva megállapítottuk, hogy szignifikánsan nagyobb hajtóerőt jelentenek a külső tényezők, mint a pályaválasztás folyamán ($t=11,77$; $p<0,001$). Azonban a jelenlegi motivációs tényezők közül is szignifikánsan nagyobb erővel bírnak a belső motivációs tényezők ($t=14,30$; $p<0,01$). A leginkább motiváló tényezőt a gyermekek fejlődésének segítése jelenti. A pályaválasztást befolyásoló belső motiváció szignifikánsan összefügg a jelenlegi motivációt jelentő belső tényezőkkel ($r=0,45$; $p<0,001$). Ugyanakkor szoros kapcsolatot találtunk a jelenlegi belső és külső motiváció között ($r=0,66$, $p<0,001$). A pályaválasztási döntést befolyásoló motivációs tényezők közül a gyermekkorral foglalkozó tudományok iránti

fokozott érdeklődés szignifikánsan összefügg a szakmai fejlődés lehetőségének jelenlegi motivációs hatásával ($r=0,41$; $p<0,001$).

4.5. Az óvodapedagógus hallgatók pályaképe és jövőképe

Az óvodapedagógus hallgatók pályaképének vizsgálata alapján megállapítható, hogy a hallgatók többsége (84,4%) teljes mértékben egyetért azzal, hogy az óvodapedagógusok szakértelme jelentősen befolyásolja a gyermekek fejlődését. Hasonló egyetértés mutatkozott az óvodapedagógusok szakértelmére vonatkozóan. A hallgatók 60,6 százaléka szerint szükséges, hogy egy óvodapedagógus magas szintű szaktudással rendelkezzen. Ugyanakkor a pálya anyagi és társadalmi megbecsültségét a hallgatók többsége negatívan értékelte. Előbbire a megkérdezettek 70,4 százaléka, utóbbira 53,7 százalék adott nemleges választ. Az óvodapedagógus hallgatók pályaképre vonatkozó válaszainak átlagát, illetve a hozzájuk tartozó szórást a 13. táblázatban foglaltuk össze.

13. táblázat. Az óvodapedagógus hallgatók pályaképe

Tétel	Átlag (szórás)
Óvodapedagógusként sikeres karriert lehet befutni.	3,09 (1,12)
Az óvodapedagógusok munkáját megbecsüli a társadalom.	2,50 (1,08)
Óvodapedagógusként stabil jövedelemmel rendelkezhetnek.	2,92 (0,95)
Fizikailag megterhelő az óvodapedagógusok munkája.	3,24 (1,07)
Anyagilag megbecsült az óvodapedagógusok munkája.	2,04 (0,87)
Magas szintű tudást igényel az óvodapedagógusok munkája.	4,52 (0,64)
Érzelmileg megterhelő az óvodapedagógusok munkája.	3,80 (1,06)
Óvodapedagógus diplomával könnyű munkát találni.	2,55 (0,91)
Szellemileg megterhelő az óvodapedagógusok munkája.	3,94 (1,07)
Az óvodapedagógusok szakértelme jelentősen befolyásolja a gyermekek fejlődését.	4,82 (0,45)

A pályaképre vonatkozó válaszok mellett megvizsgáltuk az óvodapedagógus hallgatók jövőre vonatkozó terveit. A hallgatók legnagyobb részének a tanulmányok befejezése, és a diploma megszerzése a célja (53%). A hallgatók 15,5 százaléka tervezi az óvodapedagógusi diploma megszerzése után egy másik BA képzés megkezdését, míg 12 százalékuk felsőfokú szakképzésbe szeretne jelentkezni. A hallgatók 7 százaléka szeretne mesterképzésre jelentkezni, és a hallgató 5,5 százalékának célja a mesterképzés elvégzése utána PhD képzésre

történő jelentkezés. Ugyanennyi hallgató tervezi a tanulmányai abbahagyását (5,5%). A hallgatók továbbtanulási szándékával kapcsolatban elmondhatjuk, hogy jellemzően abban az intézményben terveznek tovább tanulni, amelyikben jelenleg is tanulnak ($r=0,85$, $p<0,01$).

A hallgatók 85 százaléka szeretne hosszútávon óvodapedagógusként elhelyezkedni, 9 százalékuk rövidtávon, míg 5,5 százalék nem szeretne óvodapedagógusként dolgozni. Utóbbi hallgatók feltehetően egybeesnek azokkal a hallgatókkal, akik tanulmányaik megszakítását tervezik.

4.6. Az óvodapedagógusok pályaképe és jövőképe

Megvizsgáltuk a gyakorló óvodapedagógusok pályakép skálára vonatkozó válaszait, mely alapján megállapítottuk, hogy a pedagógusok többsége (81,7%) teljes mértékben egyetért azzal, hogy az óvodapedagógusok szakértelme jelentősen befolyásolja a gyermekek fejlődését. Hasonló egyetértés mutatkozott az óvodapedagógusok szakértelmére vonatkozóan. Az óvodapedagógusok 59,5 százaléka szerint szükséges, hogy egy óvodapedagógus magas szintű szaktudással rendelkezzen. A gyakorló pedagógusok 63,1 százaléka ítéli szellemileg megterhelőnek és 47,7 százalékuk érzelmileg megterhelőnek az óvodapedagógusok munkáját. A leggyakoribb negatív válasz az óvodapedagógusi diplomával való elhelyezkedésre vonatkozott (62,7%). A pálya anyagi és társadalmi megbecsültségét Az óvodapedagógusok többsége negatívan értékelte. Előbbire a megkérdezettek 48,2 százaléka, utóbbira 59,74 százalék adott nemleges választ. Az óvodapedagógusok pályaképre vonatkozó válaszainak átlagát, illetve a hozzájuk tartozó szórást a 14. táblázatban foglaltuk össze.

14. táblázat. A pedagógusok pályaképe

Tétel	Átlag (szórás)
Óvodapedagógusként sikeres karriert lehet befutni.	2,75 (1,14)
Az óvodapedagógusok munkáját megbecsüli a társadalom.	2,23 (0,98)
Óvodapedagógusként stabil jövedelemmel rendelkezhetnek.	3,11 (1,19)
Fizikailag megterhelő az óvodapedagógusok munkája.	3,41 (1,16)
Anyagilag megbecsült az óvodapedagógusok munkája.	2,42 (1,14)
Magas szintű tudást igényel az óvodapedagógusok munkája.	4,50 (0,68)
Érzelmileg megterhelő az óvodapedagógusok munkája.	4,17 (0,99)
Óvodapedagógus diplomával könnyű munkát találni.	2,17 (1,03)
Szellemileg megterhelő az óvodapedagógusok munkája.	4,49 (0,77)

Az óvodapedagógusok szakértelme jelentősen befolyásolja a gyermekek fejlődését.	4,78 (0,51)
---	-------------

A gyakorló óvodapedagógusok jövőre vonatkozó tervei alapján a megkérdezettek 25 százaléka tervezi további tanulmányok megkezdését a közeljövőben. Legtöbben szakvizsgát szeretnének tenni (10%), illetve pedagógia tárgyhoz kapcsolódó felsőfokú szakképzés vagy szakirányú továbbképzés megkezdését tervezik (4,5%). A tervezett képzések között leggyakrabban a közoktatás-vezető képzés (7,6%), gyógypedagógiai képzés (3%), drámapedagógia (2%) és testnevelés (2%) szerepel. Az óvodapedagógusok jelentős többsége (86,5%) tervezi, hogy hosszú távon a pályán marad, rövid távú pályán maradást 7 százalék tervez, míg pályaelhagyáson mindössze 2,5 százalék gondolkodik.

4.7. A hallgatók és az óvodapedagógusok pályaképének összehasonlítása

A hallgatók és az óvodapedagógusok pályaképének összehasonlítása során megállapítottuk, hogy szignifikánsan jobbnak ítélik az óvodapedagógusok a pálya anyagi megbecsültségét a hallgatóknál ($t=-2,76$; $p<0,001$), noha az anyagi megbecsültséggel az óvodapedagógusok 48,2 százaléka egyáltalán nem ért egyet, 35 százalék pedig csak részben fejez ki egyetértést. Szignifikánsan jobban értenek egyet azzal az óvodapedagógusok, hogy érzelmileg megterhelő a munkájuk, mint a hallgatók ($t=-2,69$; $p<0,001$). Szintén különbség mutatkozik az óvodapedagógus munkájának szellemi megterheltségére vonatkozó állítás megítélésében. Szignifikánsan megterhelőbbnek tartják az óvodapedagógusok munkáját a gyakorló pedagógusok, mint a hallgatók ($t=-4,27$; $p<0,001$). A hallgatók szignifikánsan könnyebbnek ítélik meg az óvodapedagógusi diplomával való elhelyezkedés lehetőségét, mint a gyakorló pedagógusok.

4.8. Összefüggés vizsgálatok

4.8.1. Az óvodapedagógus hallgatók pályaválasztási motivációjára vonatkozó összefüggés vizsgálatok

Megvizsgáltuk, hogy az óvodapedagógus hallgatók pályaválasztási motivációja milyen háttérváltozókkal áll összefüggésben. A hallgatók kora negatív összefüggésben áll a könnyű diplomaszerzés lehetőségével ($r=-0,26$, $p=0,006$), a rövid idő alatt történő felsőfokú képesítés megszerzésével ($r=-0,28$, $p=0,003$), illetve a jövőbeni jó kereset lehetőségével ($r=-0,20$, $p=0,03$). Tehát minél idősebb a hallgató, annál kevésbé játszanak szerepet az említett külső motivációs tényezők a szak választásában. Szintén negatív a korreláció a képzési tanrend és a

felsorolt külső motivációs tényezők között. Mintánkban jellemzően idősebb hallgatók tanulnak levelező tanrendű képzésen, mely a két háttérváltozó külső motivációs tényezőkkel való negatív kapcsolatát magyarázhatja. A könnyű diplomaszerzés lehetősége negatív összefüggésben áll a hallgató felvételi pontszámával ($r=-0,21$, $p=0,04$). Tehát minél magasabb pontszámmal jelentkezett a hallgató, annál kevésbé motiválta a könnyű diplomaszerzés lehetősége. Az a háttérváltozó, hogy a hallgató a felvételi jelentkezés során, hányadik helyen jelölte meg a szakot több motivációs tényezővel is összefüggésben áll. Minél hátrébb helyezte a képzést a jelentkezési rangsorban, annál kevésbé hatott a gyermekekkel való foglalkozási igény ($r=-0,25$, $p=0,007$), a gyermekkorhoz kapcsolódó tudományok iránti érdeklődés ($r=-0,22$, $p=0,02$), illetve mások fejlődésének segítése ($r=-0,20$, $p=0,03$), mint motivációs tényező. Azok a hallgatók, akik mindenképpen óvodapedagógus végzettségre szeretnének szert tenni, előrébb helyezték a képzést a felvételi rangsorban ($r=-0,34$, $p<0,001$). Ugyanakkor a jelentkezési sorrend pozitív kapcsolatot mutat a könnyű diplomaszerzés lehetőségével ($r=0,23$, $p=0,01$). Tehát minél hátrébb került a jelölt szak a hallgató felvételi sorrendjében, annál inkább a könnyű diplomaszerzés lehetősége motiválta. Azok a hallgatók, akik az adott felsőoktatási intézményt a magas színvonalú oktatás miatt választották, jellemzőbben szeretnének gyermekekkel foglalkozni ($r=0,24$, $p=0,01$), érdeklik a gyermekekkel kapcsolatos tudományok ($r=0,21$, $p=0,02$), illetve mindenképpen óvodapedagógus pályán képzelik el a jövőjüket ($r=0,24$, $p=0,01$). Azokat a hallgatók, akik a szak könnyű elvégzésének reményében jelentkeztek óvodapedagógiára, kevésbé motiválja, hogy társadalmilag hasznos munkát végezzenek ($r=-0,29$, $p=0,002$), illetve kevésbé érdeklik őket a gyermekkorral kapcsolatos tudományok ($r=-0,22$, $p=0,04$). Ugyanakkor pozitív kapcsolatban áll a kizárólagosan diplomaszerzés céljából történő jelentkezéssel ($r=0,27$, $p=0,004$), illetve a diplomaszerzés idejének rövideségével ($r=0,26$, $p=0,006$).

4.8.2. Az óvodapedagógus hallgatók pályaképére vonatkozó összefüggés vizsgálatok

Az óvodapedagógus hallgatók pályaképének háttérváltozókkal való összefüggéseit vizsgálva megállapítottuk, hogy a hallgatók pálya megbecsültségére ($r=-0,29$, $p=0,002$), illetve a pályát övező stabil jövedelemre vonatkozó nézetei negatív összefüggésben állnak az anya iskolai végzettségével ($r=-0,27$, $p=0,004$). Tehát azok a hallgatók, akiknek édesanyja magasabb iskolai végzettséggel rendelkezik, kevésbé gondolják, hogy az óvodapedagógus pálya társadalmilag megbecsült lenne, illetve, hogy óvodapedagógusként stabil jövedelemmel rendelkezhetnének. A hallgatók felvételi pontszáma ($r=-0,24$, $p=0,01$) és a jelenlegi

tanulmányi átlaguk szintén negatívan korrelál a pálya társadalmi megbecsültségére vonatkozó nézettel ($r=-0,29$, $p=0,003$), illetve a stabil jövedelem lehetőségével ($r=-0,28$, $p=0,004$). A jobb képességű hallgatók, tehát kevésbé értenek egyet azzal, hogy az óvodapedagógus pálya társadalmilag megbecsült lenne, illetve, hogy óvodapedagógusként stabil jövedelemmel rendelkezhetnének.

A hallgatók pályaválasztási motivációját pályaképpel való összefüggéseit vizsgálva megállapítottuk, hogy azok a hallgatók, akik pályaválasztását a társadalmilag hasznos munkavégzés lehetősége motiválta, úgy gondolják, hogy óvodapedagógusként sikeres karrier vár rájuk ($r=0,36$, $p<0,001$), továbbá stabil jövedelemmel rendelkezhetnek ($r=0,27$, $p=0,005$). A pályaválasztási döntésben a gyermekekkel kapcsolatos tudományok iránti érdeklődés ($r=0,26$, $p=0,006$) illetve a gyermekekkel való foglalkozás lehetősége szignifikáns összefüggésben áll a szakmai fejlődés lehetőségével ($r=0,30$, $p=0,001$). A sikeres karrier lehetősége további összefüggést mutat a mások fejlődésének segítésére irányuló motivációval ($r=0,31$, $p=0,001$). Tehát a pályaválasztás során megjelenő belső motivációs tényezők összefüggésben állnak a sikeres karrier és a stabil jövedelem lehetőségével. Ugyanakkor a külső motivációs tényezők negatív összefüggésben állnak az óvodapedagógusok magas szintű tudására vonatkozó nézettel ($r=-0,27$, $p=0,004$). Tehát azok a hallgatók, akik úgy gondolják, hogy az óvodapedagógusok munkája nem igényel magas szintű szakmai felkészültséget, valószínűbben külső motivációs tényezők hatására választották az óvodapedagógus szakot.

A hallgatók pályaképének vizsgálatakor közepes erősségű szignifikáns összefüggést találtunk az óvodapedagógusi pálya társadalmi megbecsültsége és a következő változók között: sikeres karrier lehetősége óvodapedagógusként ($r=0,52$, $p<0,001$), stabil jövedelem ($r=0,59$, $p<0,001$), anyagi megbecsülés ($r=0,56$, $p<0,001$). Ez azt jelenti, hogy a pálya társadalmi megbecsülését a hallgatók a megfelelő, stabil jövedelemmel és karrier lehetőségével kapcsolják össze.

4.8.3. A pedagógusok pályaválasztási motivációjára vonatkozó összefüggés vizsgálatok

Megvizsgáltuk, hogy a gyakorló óvodapedagógusok pályaválasztási motivációja milyen háttérváltozókkal áll összefüggésben. Azokat az óvodapedagógusokat, akik a pályaválasztás során a szak könnyű elvégzésének reményében jelentkeztek az adott intézménybe, többnyire a diploma megszerzése motiválta ($r=0,52$, $p<0,001$). Azok az óvodapedagógusok, akik a hivatás lehetősége miatt jelölték meg a szakot, többnyire első helyen jelentkeztek a képzésre ($r=-0,34$, $p<0,001$). Érdekes azonban, hogy azok az

óvodapedagógusok, akik az adott felsőoktatási intézményt a magas színvonalú képzés reményében választották, később kevésbé voltak elégedettek a képzés színvonalával ($r=-0,30$, $p=0,001$). Negatív összefüggés mutatható ki a szak könnyű elvégzésének lehetősége és számos belső motivációs tényező között: gyermekekkel való foglalkozás ($r=-0,62$, $p<0,001$), mások fejlődésének segítése ($r=-0,41$, $p<0,001$), a gyermekkorral foglalkozó tudományok megismerése ($r=-0,25$, $p=0,009$), óvodapedagógus szakma iránti elköteleződés ($r=-0,32$, $p=0,001$). Megkérdeztük az óvodapedagógusokat arról, hogy ha most állnának pályaválasztás előtt, akkor is az óvodapedagógus szak mellett döntenének-e. A pedagógusok nemleges válaszai negatívan korreláltak számos belső motivációs tényezővel: gyermekekkel való foglalkozás ($r=-0,35$, $p<0,001$), mások fejlődésének segítése ($r=-0,32$, $p=0,001$), a gyermekkorral foglalkozó tudományok megismerése ($r=-0,27$, $p=0,003$), gyermeki személyiség megismerése ($r=-0,33$, $p<0,001$), illetve az óvodapedagógus szakma iránti elköteleződés ($r=-0,31$, $p=0,001$). Tehát azok az óvodapedagógusok, akik a jelenben nem e szak mellett döntenének, korábbi pályaválasztásukat kevésbé befolyásolták belső motivációs tényezők. Ugyanakkor azokra a pedagógusokra, akik a jelenben is az óvodapedagógiát választanák, kevésbé jellemző, hogy külső motivációs tényezők határozták meg a múltbéli döntésüket. Akik a múltban csak diplomaszerzés céljából jelentkeztek, ma már valószínűleg nem döntenének az óvodapedagógus szak mellett ($r=0,40$, $p<0,001$).

4.8.4. A pedagógusok jelenlegi pályamotivációjára vonatkozó összefüggés vizsgálatok

Megvizsgáltuk a pedagógusok jelenlegi pályamotivációjának háttértényezőkkel való összefüggéseit. Azon óvodapedagógusok esetén, akik a jelenben nem az óvodapedagógia szak mellett döntenének, kevésbé jelenik meg a szakmai fejlődés lehetőségének motiváló ereje ($r=-0,27$, $p=0,005$). Továbbá a pedagógusok jelenlegi pályamotivációjának több eleme is összefüggésben áll a diplomaszerzés évével: szakmai fejlődés lehetősége ($r=0,27$, $p=0,004$), társadalmilag elismert munkavégzés ($r=0,28$, $p=0,003$), biztos munkahely lehetősége ($r=0,25$, $p=0,009$), rugalmas munkaidő ($r=0,39$, $p<0,001$). Tehát minél kevesebb idő telt el a diplomaszerzés éve óta, annál inkább hatnak a felsorolt motivációs tényezők az óvodapedagógusok jelenlegi munkavégzésére. Az összefüggés megjelenik az óvodapedagógus pályán eltöltött évek tekintetében is. Minél több ideje dolgozik a személy óvodapedagógusként, annál kevésbé motiválja munkája végzésében a rugalmas munkaidő ($r=-0,34$, $p<0,001$), a társadalmilag elismert munkavégzés ($r=-0,25$, $p=0,008$), illetve a biztos munkahely lehetősége ($r=-0,25$, $p=0,009$). Az összefüggések, azonban jelenthetik azt is, hogy

a pályán több időt töltött pedagógusok kevésbé értenek egyet a felsorolt állításokkal. A jelenlegi pályamotiváció egyes tényezői erős összefüggésben állnak egymással. Szoros kapcsolat mutatható ki a társadalmilag elismert munkavégzés és a szakmai fejlődés ($r=0,57$, $p<0,001$), biztos munkahely ($r=0,53$, $p<0,001$), a pénzkereset lehetősége ($r=0,42$, $p<0,001$), illetve a szakmai megbecsültség motívumok között ($r=0,68$, $p<0,001$). A felsorolt motivációs tényezők erős együtt járásából arra következtethetünk, hogy a jelenlegi pályamotivációra a külső és belső hajtóerők egyaránt hatnak.

4.8.5. A pedagógusok pályaképére vonatkozó összefüggés vizsgálatok

Az óvodapedagógusok pályaképének és a háttérváltozók kapcsolatának vizsgálata alapján a pedagógusok pályát övező stabil jövedelemre vonatkozó nézetei gyenge, de szignifikáns összefüggésben állnak a képzésük finanszírozási formájával ($r=-0,23$, $p=0,01$) illetve a diplomaminősítésükkel ($r=-0,22$, $p=0,01$). Az összefüggés azt jelenti, hogy költségtérítéses képzésen végzett pedagógusok kevésbé gondolják, hogy pedagógusként stabil jövedelemmel rendelkezhetnek. Vagyis valószínűsíthető, hogy nem érzik úgy, hogy a befektetett anyagi hozzájárulás a pályán töltött évek során kellőképpen megtérülne. A diploma érdemjegye és a jövedelemre vonatkozó nézet közötti negatív kapcsolatból a finanszírozási formához hasonló összefüggésre következtethetünk. A jobb diplomaminősítés több befektetett munkával jár, aminek megtérülését kevésbé érzik a megkérdezett pedagógusok. Azok a pedagógusok, akik a jelenben nem döntenének újra az óvodapedagógus szak elvégzése mellett kevésbé gondolják úgy, hogy a pályán sikeres karriert lehet elérni ($r=-0,25$, $p=0,009$), a pálya társadalmilag megbecsült lenne ($r=-0,43$, $p<0,001$), stabil jövedelemmel rendelkezhetnének ($r=-0,29$, $p=0,002$), illetve, hogy a pálya anyagilag megbecsült lenne ($r=-0,26$, $p=0,005$). Valószínűsíthető, tehát, hogy a felsorolt háttértényezők magyarázzák a feltételes pályaváltás gondolatát.

A pályakép egyes elemeinek összefüggéseit megvizsgálva megállapíthatjuk, hogy az óvodapedagógusi pálya társadalmi megbecsültsége szignifikánsan összefügg a sikeres karrier lehetőségével ($r=0,57$, $p<0,01$), a stabil jövedelemmel ($r=0,51$, $p<0,01$), és az anyagi megbecsüléssel ($r=0,42$, $p<0,01$). Ez azt jelenti, hogy a pálya társadalmi megbecsülését az óvodapedagógusok a megfelelő, stabil jövedelemmel és karrier lehetőségével kapcsolják össze.

4.9. Eredmények diszkussziója

4.9.1. Hipotézisek igazolása

Hipotézisek

1. Feltételezzük, hogy az óvodapedagógusok és az óvodapedagógus hallgatók pályaválasztási motivációját belső motivációs tényezők határozták meg.

Az első hipotézisünk igazolást nyert. Mind az óvodapedagógus hallgatók, mind a gyakorló óvodapedagógusok pályaválasztását szignifikánsan jobban befolyásolták a belső motivációs tényezők

2. Feltételezzük, hogy a gyakorló óvodapedagógusok jelenlegi pályamotivációját jobban befolyásolják a külső motivációs tényezők, mint a pályaválasztás során.

Második hipotézisünk szintén igazolást nyert. A gyakorló óvodapedagógusok jelenlegi pályamotivációját belső motivációs tényezők szignifikánsan jobban befolyásolják, ugyanakkor a külső motivációs tényezők szerepe szignifikánsan nagyobb, mint a pályaválasztás folyamán.

3. Feltételezzük, hogy az óvodapedagógus pálya anyagi és társadalmi megbecsültségével az óvodapedagógus hallgatók és a gyakorló óvodapedagógusok nem értenek egyet.

Harmadik hipotézisünk szintén igazolást nyert. Sem a hallgatók, sem a gyakorló óvodapedagógusok nem értettek egyet a pálya anyagi és társadalmi megbecsültségére vonatkozó állítással.

4.9.2. Eredmények összefoglalása, következtetések

Vizsgálatunk során saját fejlesztésű, online kérdőíveket használtunk. A mérőeszköz megbízhatóságát Cronbach- α együttható meghatározásával vizsgáltuk. Az eredmények alapján a kérdőív megbízhatónak bizonyult. A kérdőív külső és belső motivációra vonatkozó tételeinek faktorelemzéssel történő elemzése a során az egyes itemek megfelelően és magas faktorsúllyal különültek el egymástól. Mérőeszközünk, tehát alkalmas a hallgatók és az óvodapedagógusok pályaválasztási, illetve jelenlegi pályamotivációjának vizsgálatára.

Az eredmények elemzése során megvizsgáltuk, hogy milyen tényezők befolyásolták a hallgatók és a gyakorló pedagógusok felsőoktatási intézmény választását, valamint azt, hogy a mintában szereplők az óvodapedagógia mellett milyen egyéb tanulmányokat folytatnak, illetve folytattak. Az óvodapedagógus hallgatók felsőoktatásba való jelentkezéskor jellemzően első helyen jelölték meg azt az intézményt és szakot, amelyen jelenleg tanulnak. Az

óvodapedagógus hallgatók intézményválasztását legerősebben lakóhely közelsége és az intézményben folyó oktatás színvonala befolyásolja. Fontos szerepet tulajdonítanak emellett a város vonzerejének, és annak, hogy ismerőseikkel egy intézménybe járjanak, miközben az intézménybe való könnyű bekerülés, illetve a könnyű diplomaszerzés feltételezett lehetősége ritkán szerepelt a hallgatók válaszai között. A pedagógusok korábbi intézményválasztására vonatkozó válaszai a jelenlegi hallgatók válaszhalmazához hasonlóan alakultak.

A hallgatók és az óvodapedagógusok pályaválasztási motivációját vizsgálva megállapíthatjuk, hogy mindkét csoport esetében a gyerekkel való foglalkozás motiválja a leginkább a vizsgálatban résztvevőket, és a jó kereset lehetősége a legkevésbé. Mindkét csoport pályaválasztásban szignifikánsan nagyobb szerepet játszanak a belső motivációs tényezők, mint külső motivációs tényezők. Eredményeink, tehát illeszkednek a nemzetközi vizsgálatok eredményeihez, miszerint a pedagógusok pályaválasztásban szignifikánsan nagyobb szerepet játszanak a belső motivációs tényezők, mint külső motivációs tényezők (pl. *Chrappán*, 2010; *Mansfield és Beltman*, 2014; *Watt és mtsai*, 2012; *Wosnitza, Helker és Lohbeck*, 2014). A hallgatók és a pedagógusok pályaválasztási motivációját összehasonlítva a belső motivációs tényezők közül csak egy esetben találtunk szignifikáns különbséget a hallgatók és pedagógusok pályaválasztási motivációja között. Szignifikánsan jobban motiválja a hallgatók pályaválasztását, hogy társadalmilag hasznos munkát végezzenek. Ugyanakkor majdnem minden külső motivációs tényező között különbség mutatkozik. A hallgatók pályaválasztását szignifikánsan jobban motiválják külső motivációs tényezők, mint a pedagógusokét. A külső motivációs tényezők esetén jelentkező szignifikáns különbségekben jelentős szerepet játszhat, hogy a gyakorló pedagógusok jobban ismerik a pályához társuló tényezőket, ezért múltbéli pályaválasztási szándékuk jelenbeli kinyilatkoztatását tapasztalataik befolyásolhatták.

A gyakorló óvodapedagógusok jelenlegi pályamotivációját tekintve megállapíthatjuk, hogy a belső motivációs tényezők közül a gyermekek fejlődésének segítése jelenti a legerősebb hajtóerőt, melyet a külső motívumok közé tartozó jó munkaközösség követ. A legkevésbé motiváló tényezőnek a rugalmas munkaidőt, illetve a pénzkereseti lehetőséget tekintik. Az óvodapedagógusok jelenlegi pályamotivációját és a pályaválasztási motivációját vizsgálva megállapítottuk, hogy szignifikánsan nagyobb hajtóerőt jelentenek a külső tényezők, mint a pályaválasztás folyamán. Azonban a jelenlegi motivációs tényezők közül is szignifikánsan nagyobb erővel bírnak a belső motivációs tényezők. Eredményeink illeszkednek *Chrappán* (2010) eredményeihez, aki szerint a pedagóguspályát választók

körében leginkább meghatározóak a belső motívumok, azonban a pályán eltöltött idővel a külső motivációs tényezők is hangsúlyossá válnak.

A hallgatók és az óvodapedagógusok pályaképének összehasonlítása során megállapítottuk, hogy szignifikánsan jobbnak ítélik az óvodapedagógusok a pálya anyagi megbecsültségét a hallgatóknál, noha az anyagi megbecsültséggel az óvodapedagógusok 48,2 százaléka egyáltalán nem ért egyet, 35 százalék pedig csak részben fejez ki egyetértést. Szignifikánsan jobban értenek egyet azzal az óvodapedagógusok, hogy érzelmileg és szellemileg megterhelő a munkájuk, mint a hallgatók. A hallgatók könnyebbnek ítélik meg az óvodapedagógusi diplomával való elhelyezkedés lehetőségét, mint a gyakorló pedagógusok. A pályaképben mutatkozó különbségek valószínűen a hallgatók tapasztalatlanságából adódnak.

A hallgatók és a gyakorló óvodapedagógusok pályaképének vizsgálatakor közepes erősségű szignifikáns összefüggést találtunk az óvodapedagógusi pálya társadalmi megbecsültsége és a sikeres karrier lehetősége, stabil jövedelem és anyagi megbecsülés között. Ez azt jelenti, hogy a pálya társadalmi megbecsülését mind a hallgatók, mind az óvodapedagógusok a megfelelő, stabil jövedelemmel és karrier lehetőségével kapcsolják össze.

Vizsgálatunkban megkérdeztük az óvodapedagógusokat arról, hogy ha most állnának pályaválasztás előtt, akkor is az óvodapedagógus szak mellett döntenének-e. A pedagógusok nemleges válaszai negatívan korreláltak számos belső motivációs tényezővel. Tehát akik a múltban csak diplomaszerzés céljából jelentkeztek, ma már valószínűleg nem döntenének az óvodapedagógus szak mellett. Továbbá kevésbé gondolják úgy, hogy a pályán sikeres karriert lehet elérni, a pálya társadalmilag megbecsült lenne, stabil jövedelemmel rendelkezhetnének, illetve, hogy a pálya anyagilag megbecsült lenne. Valószínűsíthető, tehát, hogy a felsorolt háttértényezők magyarázzák a feltételes pályaváltás gondolatát, illetve a negatív pályakép befolyásolhatta a múltbéli pályaválasztási döntés jelenbeli kinyilatkoztatását.

Az óvodapedagógus hallgatók motivációjának elemzése során megállapítottuk, hogy a hivatástudat megléte már a pályaválasztás során megjelenik számos belső motívum tekintetében. Egyértelműen elkülöníthetők a képzésre csak diplomaszerzés vagy felsőoktatási intézménybe való bekerülés céljából jelentkezett hallgatók motivációs tényezői. Az eredményekből, tehát arra következtethetünk, hogy a pedagógusképzés bemeneti követelményei között megjelenő alkalmassági vizsgán a hallgatók rátermettsége mellett, többek között a pálya iránti motivációjukat is érdemes lenne felmérni. Kitérő példa erre Finnország, ahol *Kálmán* (2011) ismertetése szerint a pedagógusjelöltek kiválasztása több fázisú folyamat. Érettségi pontok, középiskolai bizonyítvány, iskolán kívüli tanulmányok és

korábbi munkatapasztalatok alapján válogatják ki a jelentkezőket a második fordulóba. A felvételi eljárás második fordulójában a jelölt pedagógiai témájú írásbeli vizsgát tesz, iskolai szituációhoz hasonló kísérleti helyzetben vesz részt a szociális és kommunikációs képességeik felmérése érdekében, és felvételi interjún számolnak be a pálya iránti motivációjukról (*Baskan, Yıldız és Tok, 2013*).

5. Összegzés

Az utóbbi évek során a koragyermekkor szerepének fontossága a figyelem középpontjába került (Nagy, 2008). Számos kutatás bizonyította, hogy a 0-6 évig tartó időszak meghatározó jelentőségű a gyermekek fejlődése szempontjából, hiszen ebben időszakban kezdenek kialakulni az alapvető szellemi, érzelmi és szociális készségek, melyek az iskolai sikerességet meghatározzák és később nehezen pótolhatóak (Herczog, 2008; Mofrad 2012; UNESCO, 2007). Tehát a pedagógushivatás komoly felelősséget, elhivatottságot és felkészültséget kíván a pályán lévőktől. Ennek ellenére többnyire alacsony presztízs és alacsony anyagi megbecsülés társul a magas szakmai elvárásokhoz (Herczog, 2008; Varga, 2013). Számos európai országban folyamatosan, csökken a pedagógus pályára jelentkezők száma és növekszik a pályát elhagyók köre, mely következménye lehet, hogy a pályán maradó pedagógusok elhivatottsága és motiváltsága is csökken (Johnson és Birkeland, 2003; Richardson és Watt, 2006; Teachers Matter, 2005). Az utóbbi évek magyarországi felvételi statisztikáiból kiderül, hogy a koragyermekkor pedagógusjelöltjei igen alacsony pontszámmal jutnak be a felsőoktatásba. Az adatok azonban az óvodapedagógus szak egyre növekvő népszerűségét is jelzik.

A pályaválasztást és pályán maradást motiváló tényezők ismerete elengedhetetlen annak érdekében, hogy jól képzett, elhivatott, minőségi szakemberek segítsék a gyermekek fejlődését (Torquati, Raikes és Huddleston-Casas, 2007). A pedagóguspálya választásában külső-, belső- és altruista jellegű motivációk a meghatározóak (Watt, Richardson, Klusmann, Kulter, Beyer, Trautwein és Baumert, 2012). Nemzetközi kutatások eredményei szerint a pedagógusok pályaválasztását leginkább meghatározó hajtóerő elsősorban belső motivációnak tekinthető (pl. Chong és Low, 2009; Mansfield és Beltman, 2014; Paulick, Retelsdorf és Möller, 2013; Sinclair, 2008). Az óvodapedagógus hallgatók és gyakorló óvodapedagógusok pályaválasztási motivációjára irányuló összehasonlító vizsgálatunk eredményei illeszkednek a nemzetközi kutatások eredményeihez. Az óvodapedagógus hallgatók és az óvodapedagógusok pályaválasztásban szignifikánsan nagyobb szerepet játszanak a belső motivációs tényezők, mint külső motivációs tényezők. Minden belső motivációs tényező értéke szignifikánsan nagyobb minden más külső motivációs tényező értékénél a hallgatók és a pedagógusok részmintáján egyaránt. Ugyanakkor majdnem minden külső motivációs tényező között különbség mutatkozik. A hallgatók pályaválasztását szignifikánsan jobban motiválják külső motivációs tényezők, mint a pedagógusokét. A külső motivációs tényezők esetén jelentkező szignifikáns különbségekben jelentős szerepet játszhat, hogy a gyakorló pedagógusok jobban ismerik a pályához társuló tényezőket, ezért múltbéli pályaválasztási szándékuk jelenbeli

kinyilatkoztatását tapasztalataik befolyásolhatták. Továbbá a hallgatók diplomaszerzésre, szak megítélésére vonatkozó nézetei szorosabban kapcsolódnak a jelenhez, melyek motivációs ereje erősebb befolyást gyakorolhat döntéseikre. Az óvodapedagógusok jelenlegi pályamotivációját és a pályaválasztási motivációját vizsgálva megállapítottuk, hogy szignifikánsan nagyobb hajtóerőt jelentenek a külső tényezők, mint a pályaválasztás folyamán. Azonban a jelenlegi motivációs tényezők közül is nagyobb erővel bírnak a belső motivációs tényezők. Ugyanakkor szoros kapcsolatot találtunk a jelenlegi belső és külső motiváció között. Tehát a motivált óvodapedagógusok munkáját a külső és belső hajtóerők egyaránt befolyásolják. A külső motivációs tényezők erőssége a pályán való elhelyezkedéssel erősödik, bár a belső motiváció továbbra is a meghatározó erő.

A hallgatók és az óvodapedagógusok pályaképét vizsgálva megállapítottuk, hogy jobbnak ítélik az óvodapedagógusok a pálya anyagi megbecsültségét a hallgatóknál, noha az anyagi megbecsültséggel az óvodapedagógusok 30 százaléka egyáltalán nem ért egyet, 35 százalék pedig csak részben fejezte ki egyetértését. További különbség mutatkozott az óvodapedagógusok munkájának szellemi és érzelmi megterheltségére vonatkozóan, melynek oka lehet, hogy a hallgatók kevésbé ismerik a pálya gyakorlati oldalát. A hallgatók és az óvodapedagógusok válaszai alapján a pályát övező társadalmi megbecsültség összefügg a sikeres karrier lehetőségével, a stabil jövedelemmel és az anyagi megbecsüléssel. Ez azt jelenti tehát, hogy a pálya társadalmi megbecsülését mind a hallgatók, mind az óvodapedagógusok a megfelelő, stabil jövedelemmel és karrier lehetőségével kapcsolják össze.

Az óvodapedagógus hallgatók motivációjának elemzése során megállapítottuk, hogy a hivatástudat megléte már a pályaválasztás során megjelenik számos belső motívum tekintetében. Egyértelműen elkülöníthetők a képzésre csak diplomaszerzés vagy felsőoktatási intézménybe való bekerülés céljából jelentkező hallgatók motivációs tényezői. Az eredményekből, tehát arra következtethetünk, hogy a pedagógusképzés bemeneti követelményei között megjelenő alkalmassági vizsgán a hallgatók rátermettsége mellett, többek között a pálya iránti motivációjukat is érdemes lenne felmérni.

Irodalom

- Baskan, G. A., Yildiz, E. P. és Tok, G. (2013): Teacher training system in Finland and comparisans related to Turkey. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, **83**. 1073-1076.
- Bikics Gabriella (2013): Tanártovábbképzés Németországban. Oktatási hivatal. On-line megtekintés: http://www.oktatas.hu/kozneveles/projektek/tamop_315_pedkepzes_fejl/projekhirek/tanartovabbkepzes_nemetorszagban 2014. 04. 05
- Celiköz, N. (2009): Basic factors that affect general academic motivation levels of candidate preschool teachers. *Procedia-Social and Behavioral Sciences* **1**. 1. sz. 1357-1365.
- Chong, S. és Low, E. (2009): Why I want to teach and how I feel about teaching: Formation of teacher identity from pre-service to the beginning teacher phase. *Educational Research for Policy and Practice*, **8**. 1. sz. 59-72.
- Chrappán Magdolna (2010): Pályaelégedettség és karriertervek a pedagógus képzettségű hallgatók körében. In: Garai Orsolya, Horváth Tamás, Kiss László, Szép Lilla és Veroszta Zsuzsanna (szerk.): *Diplomás pályakövetés IV. Frissdiplomások nyomonkövetése*. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft.
- Coolahan, J. (2002): Teacher Education and the Teaching Career in an Era of Lifelong Learning. *OECD Education Working Paper*. On-line megtekintés: www.oecd.org/edu/workingpapers
- Di Blasio Barbara (2010): Pedagógus hallgatók pályaválasztása élettörténeteik tükrében. *Educatio*, **18**. 4. sz. 655-672.
- Eduline (2013): Így változnak a felvételi ponthatárok 2013-ban. On-line megtekintés: http://eduline.hu/felsooktatas/2013/1/3/felsooktatasi_felveteli_pontszamitas_valtoz_GBQEPZ 2014. 03. 07.
- Eduline (2014): Íme, a legnépszerűbb egyetemek, főiskolák és alapszakok listája. On-line megtekintés: http://eduline.hu/eretsegi_felveteli/2014/7/21/legnepyszerubb_szakok_egyetemek_fois_kolak_ka_I7IFP7 2014. 09. 28.
- Eren, A. (2012): Prospective teachers future time perspective and professional plans about teaching: The mediating role of academic optimism. *Teaching and Teacher Education*, **28**. 1. sz. 111-123.
- Falus Iván (2004): [A pedagógussá válás folyamata](#). *Educatio*, **12**. 3. sz. 359-374.
- Fáyné Dombi Alice (2011): Pedagógusképzés, pedagóguspálya, kiterjesztett pedagógus szerep. *Oktatási segédanyag a Gyakorlatvezető mentor szakirányú továbbképzési szakhoz TÁMOP 4.1.2.* On-line megtekintés: http://www.jgypk.u-szeged.hu/tamopb/download/tananyag/Pedagoguskepzes_pedagogus_palya_kiterjesztett_pedagogus_szerep.pdf. 2014. 04. 01.
- Felméry Klára (2011): Pedagógusképzés Franciaországban. In: Falus Iván (szerk.): *Tanári Pályaalkalmasság – kompetenciák – sztenderdek: Nemzetközi Áttekintés*. Eszterházy Károly Főiskola, Eger. 87-104.

- Felvi (2013): Elmúlt évek statisztikái. On-line megtekintés: http://www.felvi.hu/felveteli/ponthatarok_rangsorok/elmult_evek/!ElmultEvek/elmult_evek.php?stat=13 2014. 03. 07.
- Fokkens-Bruinsma, M. és Canrinus, E. T. (2014): Motivation for becoming a teacher and engagement with the profession: Evidence from different contexts. *International Journal of Educational Research*, **65**. 90-103.
- Hajdú Erzsébet (2001): A harmadik évezred első nevelői lesznek. *Új pedagógiai szemle*, **51**. 9. sz. 25-35.
- Herczog Mária (2008): A koragyermekkori fejlődés elősegítése. In: Fazekas Károly, Köllő János és Varga Júlia (szerk.): *Zöld könyv a magyar közoktatás megújításáért*. Ecostat, Budapest. 33-52.
- Johnson, S. M., és Birkeland, S. E. (2003): Pursuing a “sense of success”: New teachers explain their career decisions. *American Educational Research Journal*, **40**. 3. sz. 581–617.
- Juhász Judit, Lannert Judit, Sinka Edit és Tót Éva (2009/10): *Az európai oktatási és képzési rendszerek szerkezete – Magyarország*. European Commission. On-line megtekintés: http://www.t-tudok.hu/file/Structures/structures_hu_100325.pdf. 2014. 11. 25.
- Kálmán Orsolya (2011): A folyamatos szakmai fejlődés helyzete Finnországban, különös tekintettel a pedagógusképzés bemeneti és kimeneti feltételeire. In: Falus Iván (szerk.): *Tanári Pályaalkalmasság – kompetenciák – sztenderdek: Nemzetközi Áttekintés*. Eszterházy Károly Főiskola, Eger. 139-162.
- Kılınç, A., Richardson, P. W., és Watt, H. M. G. (2012): Factors influencing teaching choice in Turkey. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, **40**. 3. sz. 199-226.
- Kyriacou, C. és Kunc, R. (2007): Beginning teachers' expectations of teaching. *Teaching and Teacher Education*, **23**. 8. sz. 1246-1257.
- Ladányi Andor és Szőke Krisztina (2004): Pedagógusképzés a kétciklusú képzés rendszerében. *Educatio*, **12**. 3. sz. 406-414.
- Liskó Ilona (2004): A pedagógus-továbbképzés hatékonysága. *Educatio*, **12**. 3. sz. 391-405.
- Major Éva (2011): A pedagógusképzés helyzete Hollandiában, különös tekintettel a sztenderdekre és a bemeneti és kimeneti feltételekre. In: Falus Iván (szerk.): *Tanári Pályaalkalmasság – kompetenciák – sztenderdek: Nemzetközi Áttekintés*. Eszterházy Károly Főiskola, Eger. 115-138.
- Major Éva (2013): A tanárok folyamatos szakmai fejlődése, továbbképzése Hollandiában. Pedagógus-továbbképzés Nemzetközi áttekintés. Oktatási Hivatal. On-line megtekintés: http://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/unios_projektek/tamop315/Major_Eva_Tanartovabbkepzes_Hollandiaban.pdf 2014. 04. 05.
- Mansfield, C. F. és Beltman, S. (2014): Teacher motivation from a goal content perspective: Beginning teachers' goals for teaching. *International Journal of Educational Research*, **65**. 54-64.
- Milotay Nóra (2004): Az Európai Unió pedagógusképzési és –továbbképzési politikája. *Educatio*, **12**. 3. sz. 415-430.
- Mofrad, S. (2012): Opportunity in early childhood education: improving interaction and communication. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, **46**. 241-246.

- Mourshed, M., Chijioke, C. és Barber, M. (2010): How the world's most improved school systems keep getting better. McKinsey & Company. On-line megtekintés: http://www.teindia.nic.in/Files/Articles/How-the-Worlds-Most-Improved-School-Systems-Keep-Getting-Better_Download-version_Final.pdf 2014. 04. 03.
- N. Kollár Katalin (2011): Tanárjelöltek pályaképe, képzéssel való elégedettségük és nehézségeik. *Pedagógusképzés*. **9.** 1-2. sz. 5-29.
- Nagy József (2008): Az alsó tagozatos oktatás megújítása. In: Fazekas Károly, Köllő János és Varga Júlia (szerk.): *Zöld könyv a magyar közoktatás megújításáért*. Ecostat, Budapest. 53-69.
- Teachers Matter (2005): Attracting, developing and retaining effective teachers. OECD. On-line megtekintés: <http://www.oecd.org/edu/school/34990905.pdf> 2014. 03. 04.
- OECD. (2011): Building a high-quality teaching profession: Lessons from around the world. Background report for the international summit on the teaching profession. On-line megtekintés: <http://asiasociety.org/files/lwtw-teachersummit.pdf> 2014.03.04.
- OECD (2013): Education at a Glance: OECD Indicators. On-line megtekintés: [http://www.oecd.org/edu/eag2013%20\(eng\)--FINAL%2020%20June%202013.pdf](http://www.oecd.org/edu/eag2013%20(eng)--FINAL%2020%20June%202013.pdf) 2013. 03. 14.
- Oktatási Hivatal (2013): Az akkreditált tanfolyami képzések gyakorlati megvalósulásának és minőségbiztosítási eljárásainak vizsgálata. On-line megtekintés: http://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/tovabbkepzes/pedagogus/T315_Javaslatgyujtemeny_20130320.pdf 2014. 04. 01.
- Paulick, I., Retelsdorf, J. és Möller, J. (2013): Motivation for choosing teacher education: Associations with teachers' achievement goals and instructional practices. *International Journal of Educational Research*, 61. 60-70.
- Polónyi István (2004): Pedagógusképzés – Oktatásgazdaságtani megközelítésben. *Educatio*, **12.** 3. sz. 343-358.
- Rapos Nóra (2011): A pedagóguspálya folyamatos szakmai fejlődésre épülő modellje Angliában. In: Falus Iván (szerk.): *Tanári Pályaalkalmasság – kompetenciák – sztenderdek: Nemzetközi Áttekintés*. Eszterházy Károly Főiskola, Eger. 47-86.
- Richardson, P. W. és Watt, H. M. G (2008): Motivations, perceptions, and aspirations concerning teaching as a career for different types of beginning teachers. *Learning and Instruction*, **18.** 5. sz. 408-428.
- Richardson, P. W. és Watt, H. M. G. (2006): Who Chooses Teaching and Why? Profiling Characteristics and Motivations Across Three Australian Universities. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, **34.** 1. sz. 27-56.
- Rinke, C. R. (2008): Understanding teachers' careers: Linking professional life to professional path. *Educational Research Reviews*, **3.** 1. sz. 1-13.
- Ritoók Magda (2008): *Pályafejlődés- pályafejlődési tanácsadás*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest.
- Roness, D. (2011): Still motivated? The motivation for teaching during the second year in the profession. *Teaching and Teacher Education*, **27.** 3. sz. 628-638.
- Roness, D. és Smith, K. (2009): Post graduate certificate in education (PGCE) and student motivation. *European Journal of Teacher Education*, **32.** 2. sz. 111-135.

- Roness, D. és Smith, K. (2010): Stability in motivation during teacher education. *Journal of Education for Teaching*, **36**. 2. sz. 169-185.
- Sági Matild és Varga Júlia (2011): Pedagógusok. In: Balázs Éva, Kocsis Mihály és Vágó Irén (szerk.): *Jelentés a magyar közoktatásról*. Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, Budapest. 295-322.
- Sinclair, C. (2008): Initial and changing student teacher motivation and commitment to teaching. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, **36**. 2. sz. 79-104.
- Sió László (2009): A pedagóguspálya karriermodellje. *Oktatókutató és Fejlesztő Intézet*. On-line megtekintés: <http://www.ofi.hu/tudastar/onkormanyzat-kozoktatasi/pedagoguspalya> 2014. 04. 04.
- Statisztikai Tájékoztató Oktatási Évkönyv 2012/2013 (2013): Emberi Erőforrások Minisztériuma. On-line megtekintés: http://2010-2014.kormany.hu/download/c/93/21000/Oktat%C3%A1si_%C3%89vk%C3%B6nyv_2012.pdf. 2014. 11. 22.
- Thomson, M. M., Turner, J. E. és Nietfeld, J. L. (2012): A typological approach to investigate the teaching career decision: Motivations and beliefs about teaching of prospective teacher candidates. *Teaching and Teacher Education*, **28**. 3. sz. 324-335.
- Torquati, J. C.; Raikes, H. és Huddleston-Casas, C. A. (2007): Teacher education, motivation, compensation, workplace support, and links to quality of center-based child care and teachers' intention to stay in the early childhood profession. *Early Childhood Research Quarterly*, **22**. 1. sz. 261-275.
- UNESCO (2007): Strong foundations. Early childhood care and education. *EFA Global Monitoring Report*, **5**. 1. sz. 1-44.
- UNESCO (2014): Teaching and learning: Achieving quality for all. *EFA Global Monitoring Report*, **12**. 1. sz. 1-54.
- Varga Júlia (2007): Kiből lesz ma tanár? *Közgazdasági Szemle*, **54**. 5. sz. 609-627.
- Varga Júlia (2013): A közalkalmazotti béremelés hatása a tanárok pályaelhagyási döntéseire. *Közgazdasági Szemle*, **60**. 5. sz. 579-600.
- Watt, H. M. G., Richardson, P. W., Klusmann, U., Kunter, M., Beyer, B., Trautwein, U. és Baumert, J. (2012): Motivations for choosing teaching as a career: An international comparison using the FIT-Choice scale. *Teaching and Teacher Education*, **28**. 6. sz. 791-805.
- Wositzka, M., Helker, K. és Lohbeck, L. (2014): Teaching goals of early career university teachers in Germany. *International Journal of Educational Research*, **65**. 90-103.
- 277/1997. (XII. 22.) Kormányrendelet a pedagógus-továbbképzésről, a pedagógus-szakvizsgáról, valamint a továbbképzésben részt vevők juttatásairól és kedvezményeiről.

Melléklet

1. számú melléklet

Kérdőív óvodapedagógus hallgatók részére

E kérdőív kitöltésével Ön egy tudományos kutatást támogat, mely az óvodapedagógia szakos hallgatók pályamotivációját, pályaképét vizsgálja. Kérjük, segítse munkánkat kérdőívünk kitöltésével, mely 5-10 percet vesz igénybe.

Az adatszolgáltatás önkéntes, a válaszadók számára teljes névtelenséget biztosítunk.

Támogatását és segítségét ezúton is köszönjük.

Kérjük, karikázza be a megfelelő válaszok számát, illetve az üres helyekre írja be a megfelelő válaszokat!

1. Intézmény neve, ahol tanul:.....

2. Évfolyam:.....

3. Neme: 1) férfi 2) nő

4. Életkora:.....

5. Lakóhelye település típus szerint:

1) község/falu 2) város 3) megyeszékhely 4) főváros

6. Milyen típusú középiskolai osztályban érettségizett?

1) 4 osztályos gimnázium	4) 8 osztályos gimnázium
2) 5 osztályos gimnázium	5) szakközépiskola
3) 6 osztályos gimnázium	6) egyéb:.....

7. Mi szülei legmagasabb iskolai végzettsége?

APA		ANYA
1	általános iskola	1
2	szakmunkásképző	2
3	érettségi	3
4	érettségi szakképesítéssel	4
5	főiskola	5

egyetem
tudományos fokozat

9. Karikázza be hányadik helyen jelölte meg a szakot, amelyen tanul!

1. 2. 3. 4. (vagy annál több)

- 1) Ide vettek fel.
- 2) Közel van a lakóhelyemhez.
- 3) Itt magas színvonalú az oktatás.
- 4) Ismerőseim, barátaim is idejárnak.
- 5) Tanárait ajánlották.
- 6) Úgy hallottam, itt könnyű elvégezni a szakot.
- 7) A város vonzott ide.
- 8) Ide könnyen be lehetett jutni.
- 9) Egyéb:.....

- 1) nagyon elégedetlen
- 2) elégedetlen
- 3) közepesen elégedett
- 4) elégedett
- 5) nagyon elégedett

13. Járt-e már felsőfokú képzésre az óvodapedagógus szak előtt? (BA szak, MA szak, felsőoktatási szakképzési szak) *Amennyiben válasza igen, kérjük, nevezze meg az intézmény nevét, szakját!*

1) nem 2) igen, de nem fejeztem be 3) igen, diplomával/oklevéllel végeztem

Intézmény:.....

Szak:.....

14. Jelenleg folytat-e párhuzamosan tanulmányokat más szakon? (Amennyiben válaszra igen, kérjük, nevezze meg az intézmény nevét, szakját és az évfolyamot!)

1) nem

2) igen

Intézmény:.....

Szak:.....

Évfolyam:.....

15. Kérjük, a számok karikázásával jelölje, mennyire motiváltak az alábbi állítások az óvodapedagógus szak választásában!

(1=egyáltalán nem ez motivált, 2=nagyrészt nem ez motivált, 3=részen ez motivált, 4=többnyire ez motivált, 5=teljes mértékben ez motivált)

a, Gyerekekkel szeretnék foglalkozni.	1	2	3	4	5
b, Fontosnak tartom, hogy segítsen mások fejlődését.	1	2	3	4	5
c, Társadalmilag hasznos munkát szeretnék végezni.	1	2	3	4	5
d, Csak diplomaszerzés miatt jelentkeztem.	1	2	3	4	5
e, Könnyűnek tartottam ezt a szakot.	1	2	3	4	5
f, Érdekeltek a gyermekkorral foglalkozó tudományok.	1	2	3	4	5
g, Az óvodapedagógus szakmával járó előnyök vonzottak.	1	2	3	4	5
h, Rövid idő alatt szerezhettek diplomát.	1	2	3	4	5
i, Többet szerettem volna tudni a gyermekekről.	1	2	3	4	5
j, Szüleim akarták, hogy óvodapedagógus legyek.	1	2	3	4	5
k, Mindenképpen óvodapedagógus szeretnék lenni.	1	2	3	4	5
l, Óvodapedagógusként majd jól kereshetek	1	2	3	4	5

16. Kérjük, a számok karikázásával jelölje, Ön mennyire tartja igaznak az alábbi állításokat!

(1=egyáltalán nem igaz, 2=nagyrészt nem igaz, 3=részen igaz, 4=többnyire igaz, 5=teljes mértékben igaz)

a, Óvodapedagógusként sikeres karriert lehet befutni.	1	2	3	4	5
---	---	---	---	---	---

b, Az óvodapedagógusok munkáját megbecsüli a társadalom.	1	2	3	4	5
c, Óvodapedagógusként stabil jövedelemmel rendelkezhetem.	1	2	3	4	5
d, Fizikailag megterhelő az óvodapedagógusok munkája.	1	2	3	4	5
e, Anyagilag megbecsült az óvodapedagógusok munkája.	1	2	3	4	5
f, Magas szintű tudást igényel az óvodapedagógusok munkája.	1	2	3	4	5
g, Érzelmileg megterhelő az óvodapedagógusok munkája.	1	2	3	4	5
h, Óvodapedagógus diplomával könnyű munkát találni.	1	2	3	4	5
i, Szellemileg megterhelő az óvodapedagógusok munkája.	1	2	3	4	5
j, Az óvodapedagógusok szakértelme jelentősen befolyásolja a gyermek fejlődését.	1	2	3	4	5

17. Kérjük, karikázza be tanulmányaival kapcsolatos tervét!

- 1) szeretném abbahagyni a felsőfokú tanulmányaimat
- 2) szakváltáson gondolkodom
- 3) a diploma megszerzése, tanulmányok befejezése a célom
- 4) a diploma megszerzése után másik BA szakra szeretnék jelentkezni
- 5) a diploma megszerzése után felsőfokú szakképzésre szeretnék jelentkezni
- 6) mesterképzésre szeretnék jelentkezni
- 7) mesterképzésre, majd utána doktori képzésbe szeretnék jelentkezni
- 8) egyéb:.....

18. Ha további tanulmányokat tervez, kérjük, nevezze meg azt az intézményt és szakot, ahol a tanulmányait folytatni szeretné!

Intézmény:..... Szak:

19. Tervezi-e, hogy óvodapedagógusként fog dolgozni?

- 1) nem 2) igen, de csak rövid ideig 3) igen, hosszútávon

Köszönjük a válaszait!

2. számú melléklet

Kérdőív óvodapedagógusok részére

E kérdőív kitöltésével Ön egy tudományos kutatást támogat, mely az óvodapedagógusok pályamotivációját, pályaképét vizsgálja. Kérjük, segítse munkánkat kérdőívünk kitöltésével, mely 5-10 percet vesz igénybe.

Az adatszolgáltatás önkéntes, a válaszadók számára teljes névtelenséget biztosítunk. Támogatását és segítségét ezúton is köszönjük.

Kérjük, karikázza be a megfelelő válaszok számát, illetve az üres helyekre írja be a megfelelő válaszokat!

1.Neme: 1) férfi 2) nő

2. Hány éve dolgozik óvodapedagógusként?

3. Hol és mikor végzett óvodapedagógusként?

Intézmény neve:

Diplomaszerzés éve:

4. Milyen diplomaátlaggal végzett?

5. Karikázza be, hogy továbbtanulásakor hányadik helyen jelölte meg az óvodapedagógus szakot!

[illegible]

6. Miért azt az intézményt választotta, ahol óvodapedagógusként végzett? (Több választ is megjelölhet)

1) Oda vettek fel. 6) Úgy hallottam, ott könnyű elvégezni a szakot.

2) Közel volt a lakóhelyemhez. 7) A város vonzott oda.

3) Magas színvonalú volt ott az oktatás. 8) Könnyen be lehetett jutni.

4) Ismerőseim, barátaim is odajártak. 9) Egyéb:.....

5) Tanárainm ajánlották.

7. Mennyire volt elégedett az óvodapedagógus képzéssel?

- 1) nagyon elégedetlen
- 2) elégedetlen
- 3) közepesen elégedett
- 4) elégedett
- 5) nagyon elégedett

8. Ha most állna pályaválasztás előtt, akkor is az óvodapedagógus szakot választaná?

- 1) nem
- 2) talán
- 3) igen
- 4) igen, de tanulnék mellette más szakmát is

9. Van-e az óvodapedagógus diplomáján kívül más végzettsége? *Amennyiben válasza igen, kérjük, nevezze meg az intézmény nevét, ahol a végzettséget szerezte, a végzettség nevét és típusát (OKJ, főiskolai/ egyetemi diploma, PhD)!*

1) nem

2) igen

Intézmény:.....

Végzettség neve:.....

Végzettség típusa:.....

10. Jelenleg folytat-e a munka mellett tanulmányokat? *Amennyiben válasza igen, kérjük, nevezze meg az intézmény nevét, szakját és a képzés típusát (OKJ, főiskolai, egyetemi, PhD)!*

1) nem

2) igen

Intézmény:.....

Szak:.....

Képzés típusa:.....

11. Milyen szakmai továbbképzéseken vett már részt?

.....

.....

.....

12. Mennyire tartja hasznosnak azt a tudást, amit a továbbképzéseken elsajátít?

- 1) egyáltalán nem
- 2) részben
- 3) teljes mértékben

13. Támogatja-e munkahelye, hogy tanulmányokat folytasson munkája mellett?

- 1) igen
- 2) nem

14. Kérjük, a számok karikázásával jelölje, hogy pályaválasztásakor mennyire motiváltak az alábbi állítások az óvodapedagógus szak választásában!

(1=egyáltalán nem ez motivált, 2=nagyrészt nem ez motivált, 3=részben ez motivált, 4=többnyire ez motivált, 5=teljes mértékben ez motivált)

a, Gyerekekkel szerettem volna foglalkozni.	1	2	3	4	5
b, Fontosnak tartottam, hogy segítsem mások fejlődését.	1	2	3	4	5
c, Társadalmilag hasznos munkát szerettem volna végezni.	1	2	3	4	5
d, Csak diplomaszerzés miatt jelentkeztem.	1	2	3	4	5
e, Könnyűnek tartottam ezt a szakot.	1	2	3	4	5
f, Érdekeltek a gyermekkorral foglalkozó tudományok.	1	2	3	4	5
g, Az óvodapedagógus szakmával járó előnyök vonzottak.	1	2	3	4	5
h, Úgy gondoltam, hogy így rövid idő alatt szerezhetek majd diplomát.	1	2	3	4	5
i, Többet szerettem volna tudni a gyermekekről.	1	2	3	4	5
j, Szüleim akarták, hogy óvodapedagógus legyek.	1	2	3	4	5
k, Mindenképpen óvodapedagógus szerettem volna lenni.	1	2	3	4	5
l, Úgy gondoltam, hogy óvodapedagógusként majd jól kereshetek	1	2	3	4	5

16. Kérjük, a számok karikázásával jelölje, Ön mennyire tartja igaznak az alábbi állításokat!

(1=egyáltalán nem igaz, 2=nagyrészt nem igaz, 3=részben igaz, 4=többnyire igaz, 5=teljes mértékben igaz)

a, Óvodapedagógusként sikeres karriert lehet befutni.	1	2	3	4	5
b, Az óvodapedagógusok munkáját megbecsüli a társadalom.	1	2	3	4	5
c, Óvodapedagógusként stabil jövedelemmel rendelkezhetem.	1	2	3	4	5
d, Fizikailag megterhelő az óvodapedagógusok munkája.	1	2	3	4	5
e, Anyagilag megbecsült az óvodapedagógusok munkája.	1	2	3	4	5
f, Magas szintű tudást igényel az óvodapedagógusok munkája.	1	2	3	4	5
g, Érzelmileg megterhelő az óvodapedagógusok munkája.	1	2	3	4	5
h, Óvodapedagógus diplomával könnyű munkát találni.	1	2	3	4	5
i, Szellemileg megterhelő az óvodapedagógusok munkája.	1	2	3	4	5
j, Az óvodapedagógusok szakértelme jelentősen befolyásolja a gyermekek fejlődését.	1	2	3	4	5

17. Kérjük, karikázza be tanulmányaival kapcsolatos tervét!

- 1) szeretném abbahagyni a felsőfokú tanulmányaimat
- 2) szakváltáson gondolkodom
- 3) a diploma megszerzése, tanulmányok befejezése a célom
- 4) a diploma megszerzése után másik BA szakra szeretnék jelentkezni
- 5) a diploma megszerzése után felsőfokú szakképzésre szeretnék jelentkezni
- 6) mesterképzésre szeretnék jelentkezni
- 7) mesterképzésre, majd utána doktori képzésbe szeretnék jelentkezni
- 7) egyéb:.....

18. Ha további tanulmányokat tervez, kérjük, nevezze meg azt az intézményt és szakot, ahol a tanulmányait folytatni szeretné!

Intézmény:..... Szak:

19. Tervezi-e, hogy óvodapedagógusként fog dolgozni?

- 1) nem
- 2) igen, de csak rövid ideig
- 3) igen, hosszútávon

Köszönjük a válaszait!